



uitgave van het Bisdom Haarlem-Amsterdam

AUGUSTUS

2020

3

SAMENKERK



4

Onze nieuwe
bisschop

22

Parochies in
coronatijs

30

Laatste
kerkengek



uitgave van het bisdom Haarlem-Amsterdam

AUGUSTUS
2020
3

SAMENKERK

In dit nummer

**Onze nieuwe
bisschop**

4

Per 1 juni is mgr. Jan Hendriks onze nieuwe bisschop. Wie is hij? *SamenKerk* sprak met hem.



Colofon

SamenKerk is het magazine van het Bisdom Haarlem-Amsterdam en verschijnt zes keer per jaar. Nummer 3 • Jaargang 45
De volgende uitgave verschijnt op 1 oktober 2020.

Redactie

Eric van Teijlingen (hoofd- en eindredactie), Carolien Hoogenboom, Maurice Lagemaat, Petra Vermeer (redactiesecretariaat).

Medewerkers

Mariska Adrichem, Anneke van Assema, Anneke Donkers, Eric Fennis, Leo Fijen, Dick Hogenhout, Hein Jan van Ogtrop, Marcel Poorthuis.

Redactieadres

SamenKerk • Postbus 1053, 2001 BB Haarlem
Telefoon • 023-5112600 Fax • 023-5112629
IBAN • NL86 ABNA 0230 8523 19
E-mail • samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl
www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl

Abonnement

Abonnementenadministratie • 023-5112600.
Zes nummers *SamenKerk* • € 30,- per jaar
Zes nummers *SamenKerk* in het buitenland
€ 36,- per jaar



**Kerk in zicht
in Almere**

12

Advertenties

Borgerpark Media
Postbus 8027, 6060 AA Posterholt
Telefoon • 0475-711362
E-mail • info@borgerparkmedia.nl
www.borgerparkmedia.nl

Grafisch ontwerp / technische realisatie

Impulsar strategy & design • www.impulsar.nl
Vanderperk Groep • www.vanderperk.nl

Fotografie cover: Ramon Mangold

Niets uit deze uitgave mag zonder toestemming worden overgenomen. Van sommige teksten en illustraties is de herkomst niet te achterhalen; verantwoordelijken kunnen reageren via het redactieadres.

Parochies in coronatijd

22



Nederland ging dicht. Zo ook de kerken.
Hoe hielden parochies contact?



Op 1 juni 2020 is mgr. Jos Punt teruggetreden als Bisschop van Haarlem-Amsterdam. Als redactie van *SamenKerk* willen wij hem bedanken voor zijn bijdrage aan iedere editie voor een periode van 22 jaar. In het begin schreef hij twaalf keer per jaar zijn column met de hand; later mailde hij die ons toe, lange tijd tien keer per jaar en nu al weer een aantal jaren zes keer. Met zijn woorden wist de bisschop vele lezers te raken, ten minste tot bezinning te brengen over de huidige tijd en de kracht en genade van het geloof mee te geven. Wij wensen hem van harte een goed emeritaat toe.

*Namens de redactie SamenKerk,
Eric van Teijlingen*



Iedere kerk in ons bisdom heeft Hein Jan van Ogtrop bezocht en beschreven. In deze laatste kerkengek bezoekt hij twee kerkgebouwen in de Zaanstreek.

Kerkengek

30

En verder

- | | |
|--|---|
| 8 Brief van de nieuwe bisschop | 27 Cultuur |
| 9 Leo Fijen | 28 Van onderop |
| 10 Woord van dank van oud-bisschop mgr. Punt | 29 Nieuws van de kathedraal |
| 14 Wij geloven: Jezus Christus, Zoon van God en Verlosser | 30 Kerkengek |
| 17 Geboekt | 33 Parels uit de schattengrot |
| 18 Kort nieuws | 34 Puzzel |
| 20 Inspiratie | 36 Personalia |
| 26 Heiloo | 36 In memoriam: deken Ton Cassee |



Onze nieuwe bisschop

Op 1 juni werd mgr. Jan Hendriks onze nieuwe bisschop. Sinds 1997 is hij betrokken bij ons bisdom: eerst als rector van de priesteropleiding, later als hulpbisschop. In zijn brief aan het bisdom schrijft de bisschop: "Gelukkig ben ik geen onbekende in het bisdom, ik heb met velen van u al veel eerder, in 'veiliger tijden', kunnen kennismaken." Maar kennen wij onze nieuwe bisschop? Is hij voor Ajax of AZ? Is hij een katten- of hondenmens? Wie is zijn favoriete heilige? Eet hij liever Hollandse stampot of toch Italiaanse pasta? Kortom, wie is Jan Hendriks? SamenKerk zocht hem op...

Eric van Teijlingen

M

onseigneur, uit wat voor gezin komt u?

Ik ben de oudste van vijf kinderen, ik heb nog vier jongere zussen en ik ben geboren in Leidschendam. Mijn ouders

hadden een tuinderijbedrijf met komkommers, tomaten en paprika's. Zelf woonden we bij de tuinderij in Leidschendam, maar er was ook nog een bedrijf in Roelofarendsveen. Mijn vader runde het bedrijf. Later werd hij bestuurder bij de veiling van Bleiswijk. Mijn moeder hielp ook mee in het bedrijf, ze was niet alleen huisvrouw en moeder. Sterker, er is een tijd geweest dat zij het bedrijf leidde. Mijn vader was toen maanden herstellende van een operatie. Ik was een jaar of tien. Mijn moeder deed het huishouden met vijf jonge kinderen, een zieke man en het tuindersbedrijf met zo'n twaalf personeelsleden. Later heb ik me gerealiseerd dat dit best heftig geweest moet zijn voor haar. Mijn zussen noch ik hebben het tuindersbedrijf voortgezet. Beide lappen grond zijn verkocht. Op die van Leidschendam staan nu huizen.



Fotografie: Ramon Mangold

Wat heeft u ten diepste van huis uit meegekregen?

Geloof en je inzetten, bidden en werken. Het mooiste vond ik om te merken dat mijn ouders gelovige mensen waren, toen ik een keer mijn vader erop 'betrapte' dat hij aan het bidden was.

Houdt u van huisdieren?

Ja, wij hadden thuis veel huisdieren. Er was een buitenvolière met vogels en we hadden konijnen. Binnenshuis was er een vissenkomp en we hadden een kat. Ik ben eerder een katten- dan een hondensmens maar ik heb later geen huisdieren gehad. Mijn dierbaarste herinneringen heb ik aan een klein, grijs katje, dat ik had toen ik heel klein was.

Binnenspelen of buitenspelen?

Allebei eigenlijk wel. Als kind speelde ik graag buiten, in de tuinderij. Met veilingkisten en strobalen maakten we dan een hut. Of we gingen op de lorry van het bedrijf rondjes rijden door de tuin. Je kon daar lekker ravotten. Maar binnen werd er ook gespeeld. Veel

spelletjes, zoals Monopoly of Stratego. Dat speelden we graag. Ik had een vriendje dat ook van beide bordspellen hield.

Sport u veel, en wat?

Ik heb vroeger weinig aan sport gedaan. Wel veel gelopen, gezwommen en gefietst. Wandelen doe ik nu nog bijna iedere dag om in beweging te zijn. Op het grootseminarie (de priesteropleiding Rolduc in Zuid-Limburg - red.) deed ik aan badminton.

Voor welke sport op tv blijft u thuis?

Ik kijk zelden of nooit naar sport op televisie.

Bent u fan van Ajax, AZ of toch FC Volendam?

Ik ben voor alle voetbalclubs binnen het bisdom. Bij AZ ben ik eens uitgenodigd geweest voor een voetbalwedstrijd in hun stadion in Alkmaar. Dat was toen erg leuk. AZ heeft nog gewonnen ook.

Waar begon uw kerkelijke loopbaan?

Als misdienaar bij de zusters. Na mijn eerste heilige Communie werd ik misdienaar bij zusterklooster Mariënpark in Leidschendam, maar ook bij een huis van de Paters van Scheut. Daar diende ik de Mis bij oud-missionarissen en emeritipriesters. Ik wilde vroeger misschien wel missionaris worden, maar mij werd aangeraden om een gewoon kleinseminarie te volgen. Dat werd Leeuwenhorst in Noordwijkerhout. Daar heb ik de middelbareschooltijd doorgebracht. Ik woonde er intern. Het eerste jaar was het allemaal heel kerkelijk, maar dat veranderde al snel. Er kwamen ook jongens uit de buurt, die niet per se een priesterroeping hadden. De Mis werd niet meer dagelijks gevierd. In de puberteit kreeg ik andere interesses. Ik hield van discussiëren en van geschiedenis en Nederlandse literatuur. In die tijd was het heel populair om het Marxisme aan te

hangen of pro Fidel Castro te zijn. In discussies met leraren en leerlingen ging ik daar dan tegen in. Toen ik bijna zestien jaar was, las ik het boek *Tranen der acacia's* van Willem Frederik Hermans, een oorlogsroman waarin de zinloosheid van het leven een grote rol speelt. Ik heb toen heel sterk ervaren dat dit niet zo is en dat God wél bestaat, dat het leven zin heeft. Toen was het voor mij ook definitief duidelijk dat ik priester wilde worden.

Welke priester heeft u het meest geïnspireerd of inspireert u?

Velen zelfs. Pater Van Asperen bijvoorbeeld. Ik was als kind misdienaar bij hem. Hij was toen al oud. De gesprekjes die we hadden,



hebben mij zeker geïnspireerd. Later bijvoorbeeld ook de rector en spiritueel (geestelijk leidsman - red.) van Rolduc, waar ik mijn priesteropleiding heb gevolgd. En ook pater Jean Beyer in Rome, die mijn promotor was. Hij was een zeer vaderlijke figuur.

Wie heeft u het meest geïnspireerd of inspireert u?

Paus Franciscus op dit moment en de heilige paus Paulus VI en Johannes Paulus II, ieder op hun manier. Maar ook Annie Olsthoorn, waar ik als jong misdienaartje samen met de oude pater die haar de communie bracht, op bezoek kwam. Zij raakte geleidelijk helemaal verlamd, maar bleef altijd een blije en opgewekte vrouw. Ik heb haar laatst nog genoemd in een preek. En zo kan ik vele mensen noemen.

Welke heilige inspireert u het meest?

Maria, de moeder van Jezus, uiteraard. Maar als ik een andere heilige moet kiezen uit de hele santenkraam, dan denk ik aan Franciscus van Sales, om zijn fijnzinnige begeleiding van mensen.

Zoet of hartig?

Ik heb liever hartig.

Welke taart heeft u het liefst op uw verjaardag?

De minst zoete.

Vis of vlees?

Liever vis.

Een Hollandse stampot of Italiaanse pasta?

Dan kies ik voor de Hollandse stampot, want ik let toch een beetje op de lijn.

Houdt u van muziek en speelt u een instrument?

Mijn ouders hebben er erg op aangedrongen dat ik een muziekinstrument zou gaan leren bespelen. Maar ik



hield de boot af, was daar zelfs halsstarrig in. Toen ik op het kleinseminarie zat, werd het bespelen van een muziekinstrument ook erg aangemoedigd. Ook hier heb ik dat halsstarrig geweigerd. Feit was wel dat ik daar een kamer had recht boven de oefenruimtes met piano's. En zo hoorde ik andere leerlingen het hele jaar oefenen op Für Elise. Ik heb er nu een beetje spijt van dat ik in mijn jeugd geen interesse had in het bespelen van een muziekinstrument. Als ik nu mocht kiezen, had ik toch graag piano kunnen spelen.

Klassiek of rock of pop?

Meer klassiek.

Welk muziekstuk ontroert u?

La Espada (= het zwaard) van Kiko Arguëlo (mede-oprichter van de Neocatechumenale Weg - red.) heeft me ontroerd. Het gaat over het leed van Maria onder het kruis, maar ik heb het uitgevoerd zien worden voor een gezelschap van rabbijnen en andere joodse mensen, die zich hiermee verenigden vanuit het leed van de Holocaust. Dat was heel indrukwekkend.

Welk lied hoort u graag, of zingt u onder de douche?

Morning has broken vind ik een prachtig lied. Maar ook het Spaanse lied *Pescador des hombres* (= visser van mensen). Verder kan ik genieten van oude Marialiederen en Sacramentsliederen. En nee, ik zing niet onder de douche.

Mgr. Jan Hendriks

Geboren op 17 november 1954

Diakenwijding op 24 maart 1979

Priesterwijding op 29 september 1979

Rector van grootseminarie Sint Willibrord 1997 – 2011

Bisschopswijding op 10 december 2011

Lid en rechter van de Apostolische Signatuur
sinds 1 oktober 2017

Bisschop-coadjutor op 22 december 2018

Bisschop van Haarlem-Amsterdam op 1 juni 2020



Theater, bioscoop, concert, musical of ballet?

Ik ga graag naar het theater, maar helaas komt het er te weinig van. Eerder naar een klassiek concert dan naar ballet.

Strandvakantie of stedentrip?

Een stedentrip om een stad te leren kennen, de cultuur en de natuur. Ik ben geen strandmens.

Uw favoriete vakantieland?

Hoewel ik meer gezien heb van Frankrijk kies ik toch voor Italië.

Welke vakantie is u het meest bijgebleven?

Die uit 1987. Met mijn ouders naar Trinidad en Tobago. Een bijzonder verhaal. Mijn ouders wilden mij een cadeau geven vanwege mijn doctorspromotie een jaar eerder. Wij kenden uit Voorburg een pater die kerkjurist was, net als ik. Hij werkte in het bisdom Port of Spain, waar hij tevens abt was van een klooster. We zijn hem gaan opzoeken. Het is een heel bijzondere vakantie geworden, daar in de Cariben, een heel andere cultuur, overal werd er muziek gemaakt. En het lekkere klimaat natuurlijk.

Welk boek leest u nu?

Ik lees altijd meerdere boeken tegelijk. Op dit moment lees ik het boek *Een aartsbisschop aangeklaagd in Rome* van Dick Schoon, oud-katholieke bisschop van Haarlem. Het boek gaat over apostolisch vicaris Petrus Codde die gesommeerd was naar Rome te komen. Hij werd ervan verdacht het Jansenisme aan te hangen. We spreken over de tijd rond 1700. Het boek bevat dagboekbeschrijvingen van zijn reis naar Rome en wat hij en zijn gevolg er allemaal meemaakte. Uiteindelijk bleek dit te leiden tot een scheuring in de Kerk en het ontstaan van de zogeheten oud-katholieke kerk. Dit boek is voor mij in ieder geval een bevestiging om bij de paus te blijven!

Welke film zou u nog eens willen zien?

Zonder twijfel *The Mission*, een film over een Spaanse missionaris die met een huursoldaat een missie is gestart om indianen tot het christendom te bekeren en hun besef te geven van de waardigheid van hun mens-zijn. Maar de missie wordt door de Portugezen veroverd en met de grond gelijk gemaakt. Het verhaal is bijzonder, maar ook de dramatiek en de mooie muziek van Ennio Morricone (begin juli op hoge leeftijd overleden - red.).



Ik zou wel eens naar het jaar nul willen reizen en ervaren hoe het is om leerling te zijn van de aardse Jezus

Stel, u kon reizen door de eeuwen en de tijd. Waarheen en waarom?

Dan zou ik kiezen voor de tijd van Jezus, het jaar nul zeg maar. En het Heilig Land. Ik zou wel eens willen ervaren hoe het is om leerling te zijn van de aardse Jezus.

Wat is uw grootste talent?

Jeetje, wat een vraag zeg. Moeten anderen daar niet iets over zeggen? Ik weet het niet hoor... Ik ben dankbaar,

allereerst, voor alle talenten die ik heb ontvangen van de Heer. Ik denk aan het talent om te kunnen studeren, om te kunnen schrijven, in de liturgie te kunnen verkondigen, maar ook om mensen met elkaar te verbinden.

Wat is een nutteloos talent dat u heeft?

(grote lach) Latijn kennen en spreken. Oftewel: Latine scire ac loqui.

Wat zou u anders (willen) doen?

Misschien wat geduldiger willen zijn. En meer begrip voor de mensen.

Wat is uw grootste zorg voor de wereld?

Dat ze God vergeet. ■

Op tweede pinksterdag is mgr. Jan Hendriks Bisschop van Haarlem-Amsterdam geworden. Bij die gelegenheid stuurde hij het bisdom een uitgebreide brief waarin hij zijn voorganger bedankte en vier speerpunten noemde voor de komende tijd.

Sommigen vragen me nu: wat gaat er veranderen? Wat zijn uw plannen? Ik denk dat u er vreemd van zou staan kijken als ik nu met een totaal nieuwe beleidsvisie kom. Meer dan acht jaar was ik als vicaris-generaal en hulpbisschop nauw betrokken bij de lijnen die in ons bisdom zijn uitgezet. Veel gemaakte keuzes zijn uit de eisen van de tijd geboren en hebben geleid tot een duidelijke koers, toegepast met oog voor lokale pastorale situaties en personen. Natuurlijk vraagt onze weg naar de toekomst soms ook om pijnlijke besluiten. Overleg en wederzijds begrip zijn daarbij net zo zeer belangrijk als oog voor het geheel van de bredere regio en van onze diocesane Kerk van Haarlem-Amsterdam.

Ik wil me op dit moment beperken tot vier thema's:

Wij zijn 'Samen Kerk'

Dat is niet alleen de naam van ons bisdomblad, maar vooral een belangrijke werkelijkheid: wij moeten en mogen het samen doen. Wij staan als gedoopte en gevormde christenen samen voor dezelfde opdracht, we hebben de roeping elkaar te inspireren en te bemoeiden en concreet onze verbondenheid te beleven. Dat doen we met eerbied en respect voor de verschillende charisma's, talenten en spiritualiteiten die er in onze katholieke Kerk zijn. Daarbij denk ik aan de vele vrijwilligers die in onze parochies actief zijn. In ons bisdom beleven we de verbondenheid met gelovigen van alle nationaliteiten, met jongeren en ouderen: wij zijn samen dat Lichaam van Christus dat de Kerk is, wij vormen samen één gemeenschap...

Kerk zoekt contact, zoveel mogelijk en met iedereen

Zij is wezenlijk missionair. Paus Franciscus heeft dit onderstreept: hij wil een Kerk die erop uit gaat en wegen zoekt om in contact te zijn met de mensen in onze

samenleving. Welke wegen kunnen we vinden om hen in aanraking te brengen met de waarde van ons geloof? En de blijde boodschap van de verrezen Heer? Vaak valt het licht op wat niet mag: "Gij zult niet...". Veel mensen kennen van het geloof alleen de verboden, terwijl je die pas kunt plaatsen als je de schat van het geloof en van de relatie met Jezus Christus hebt ontdekt. Voor iedere geloofsgemeenschap in ons bisdom is het dus wezenlijk erop uit te gaan, mensen in contact te brengen met de rijkdom van het evangelie en de stappen van hun groei te respecteren. Daarom zullen ook bredere en actueel maatschappelijke initiatieven welkom zijn en nodig; ze kunnen mensen op de weg van het evangelie plaatsen.

Christen-zijn uit zich in daden

Niemand kan christen-zijn zonder daden van concrete naastenliefde. In wat we doen voor onze naaste, wordt christen-zijn zichtbaar en concreet. Daarin wordt duidelijk dat christen-zijn niet om 'mooie woorden' gaat, maar dat het écht is (vgl. 1 Joh. 3, 16-18). De beleving van de onderlinge liefde en de zorg voor armen en mensen in nood was hét kenmerk van de eerste christenen. Anderen werden daardoor aangetrokken en wilden het evangelie en de geloofsgemeenschap leren kennen (vgl. Hand. 2, 42-47; 4, 32-36). Caritas is dus een wezenlijk en aantrekkelijk aspect van ons kerk- en christen-zijn; inzet voor caritas en vriendschap met de armen zijn noodzakelijk.



Jongeren en gezinnen hebben recht op onze aandacht

Jonge katholieken – jongeren en gezinnen – vinden niet altijd gemakkelijk een structuur en stimulans om hun geloof met leeftijdgenoten te beleven. Zij zijn bezig hun leven vorm te geven en hun kinderen op te voeden. Het is daarom van groot belang dat we aan hen gemeenschap, steun en vorming bieden om hun mooie roeping – waar in onze tijd te weinig aandacht voor is – waar te kunnen maken. ■

Haarlem, 1 juni 2020

+ Hendriks

+Johannes Hendriks
Bisschop van Haarlem-
Amsterdam



Lees de volledige brief op de website van het bisdom www.bisdomhaarlem-amsterdam.nl en op zijn persoonlijke weblog www.arsacal.nl.



Leo Fijen is directeur/uitgever van Adveniat en presentator van de geloofsgesprekken van de KRO op de zondagochtend

“**H**

et leven is een geschenk. En dat geschenk heeft een naam, die van de genade. We hoeven daar niets voor te doen, het is een onverdiend geschenk. Als we

dat willen kunnen we ons hart openen en God toelaten in het diepst van ons hart. Het is het mooiste geschenk dat bestaat. En het vervult me met dankbaarheid. Dankbaarheid is de beste graadmeter voor een gelovig leven. Want in de dankbaarheid gaat de deur van je hart open voor de genade. En zo kun je leven met God. Dat is de kern van mijn inzet geweest in het bisdom Haarlem-Amsterdam.” Aldus mgr. Jos Punt in het geloofsgesprek dat op 14 juni, Sacramentszondag, rond de wisseling van de wacht werd uitgezonden. Mgr. Jan Hendriks is sinds 1 juni de nieuwe bisschop, mgr. Punt maakte voor zijn hulpbisschop plaats op de bisschoppelijke zetel. Zonder tromgeroffel, zonder grote plechtigheid, bijna in de luwte van de crisis rond corona. Zelfs een kleine plechtigheid was hem niet gegund.

God ter sprake brengen

Daarom is het goed om hier op deze plek nog eens te schetsen wat mgr. Punt betekend heeft, in die kwart eeuw, voor het bisdom. Nooit, maar dan ook nooit zal ik vergeten hoe hij als hulpbisschop zijn entree maakte. Vanuit het bisdom Roermond waar ik hem in de Pancratiuskerk te Heerlen en later in de diocesane staf leerde kennen, naar de Nieuwe Gracht in Haarlem. Dat was een heel grote stap, in een katholiek Nederland dat sterk gepolariseerd was. Jos Punt keerde terug naar zijn geboortegrond en kon in het begin geen goed doen. In vijftienvijftig jaar is hij er in geslaagd om de eenheid te herstellen. Daarmee waren niet alle meningsverschillen gladgestreken, verre van dat. Maar meer en meer groeide er een besef dat allen voor dezelfde missionaire klus staan: hoe kunnen we het weer hebben over dat grote geschenk van genade en waar kunnen we in het publieke domein en ook in de kerken God weer ter sprake brengen? Mgr. Punt kon die eenheid in verscheidenheid laten groeien omdat hij zichzelf niet spaarde.

Bossen van Vogelenzang

Zelden heb ik een bisschop zo eerlijk horen praten over de weg die hij is gegaan: van New Age naar God, van de economie met cijfers en getallen naar de genade die onzichtbaar is. Jos Punt werd als dertiger gevonden achter een pilaar in de kerk van Bergen, beter gezegd,



We leven van de genade van God

Geloofsgesprek bij het afscheid van mgr. Jos Punt

hij liet zich vinden en opende zijn hart. En geen bisschop kan de huidige tijd van leven zonder God zo goed typeren als deze Noord-Hollander, omdat hij zelf zo heeft geleefd. Geen bisschop ook durfde het aan om in het openbaar zijn tekorten en gebreken te schetsen. Misschien gaf zijn besef van gebrokenheid aan parochies wel de ruimte om hun eigen zoektocht te gaan in fusies en dergelijke. In tegenstelling tot andere bisdommen kregen kerken en parochies de ruimte om hun eigen toekomst te zoeken in de schaalvergroting. Het werd niet van bovenaf opgelegd, hetgeen nog steeds bijzonder is. Dat vroeg steeds meer bestuurlijke vaardigheden van de bisschop. Mgr. Punt voelde zich in de laatste jaren meer manager dan geloofsgetuige en inspirator. Daarom zocht hij een paar jaar geleden de woestijn van een Spaanse grot op, daarom woont hij bijna als een kluizenaar in de bossen van Vogelenzang. Want hij wil leven met het hart naar God toe, klaar om te ontvangen, steeds weer, de genade als het grootste geschenk van ons bestaan. ■



Iedere zondag is er op televisie NPO2 om 9.45 uur een geloofsgesprek, gevolgd door de eucharistieviering (10.00 uur).

Beste mensen, de afgelopen weken waren voor mij een enerverende en emotionele periode. Met een zekere weemoed, maar ook met dankbaarheid heb ik afscheid genomen als bisschop van het bisdom Haarlem-Amsterdam en als legerbisschop in Nederland.

H

et viel samen met de viering van mijn vijftienvijftigjarig bisschopsjubileum. Weliswaar zes maanden voor mijn vijftienvijftigste verjaardag, maar vanwege gezondheidsproblemen was het een natuurlijk moment

om de staf door te geven aan mijn beide opvolgers. Op 1 juni hebben we het feestelijk vorm gegeven tijdens een plechtige eucharistieviering en op 1 juli, de feitelijke dag van het bisschopsjubileum, met een mooie vesperviering, samen met het kapittel van ons bisdom. Vanwege corona is alles via livestream gegaan en was er helaas geen persoonlijk afscheid mogelijk. Toch was ik aangenaam verrast door de vele spontane reacties, bloemen, brieven en kaarten, die ik mocht ontvangen. Graag zou ik naar ieder van u persoonlijk willen reageren, maar dat is helaas niet mogelijk. Wilt u daarom dit algemene dankwoord ook beschouwen als aan u persoonlijk gericht. Ik heb uw reactie ten zeerste gewaardeerd en hoop velen van u in een later stadium toch nog persoonlijk te mogen ontmoeten en bedanken. In mijn dank sluit ik ook al degenen in, die mij in deze vijftienvijftig jaar als medewerk(st)ers, in curie en bisdom, in heden en verleden, zo trouw terzijde hebben gestaan. Ook gaat mijn oprechte dank uit naar degenen, die in deze jaren als priester, diaken of pastoraal werkende ons bisdom hebben gediend en naar de velen die zich als lekengevolgen hebben ingezet in pastoraat of diaconie, in bestuur of als vrijwillig(st)er. Het is de Heer die roept, maar het zijn mensen die gehoor geven. Ik draag u allen mee in mijn hart.

Zoals ik in mijn afscheidswoord op 1 juni heb gezegd, blijft voor mij een vloed aan herinneringen aan beide bisdommen, vreugdevolle en soms ook droevige. In het bisdom Haarlem-Amsterdam begon mijn ambt in een tijd van sterke polarisatie, heftige emoties en botsende kerkvisies. Gelukkig is dat alles goeddeels overwonnen en is er een nieuwe saamhorigheid gegroeid. De eerste vijftien à twintig jaar waren sterk getekend door bestuurlijke processen en veranderingen. Maar vooral draag ik de herinnering met me mee aan de vele



Bedankt

indrukwekkende vieringen met de kerkelijke feestdagen, bij de wijdingen, de Chrismamis, tijdens parochiefeesten, processies, Mariale gebedsdagen, de mooie bisdombedevaarten naar Rome, Assisi en Fatima, de ontmoeting met zoveel goede mensen, de maaltijden met daklozen met Kerstmis en Pasen en heel zeker ook de contacten met slachtoffers van misbruik en de droevige momenten van leed en rampen die mensen in ons bisdom hebben getroffen..

Voor de toekomst zal de uitdaging vooral liggen op het vlak van de evangelisatie. Ik heb er alle vertrouwen in dat mijn opvolger aan dit proces goede leiding zal kunnen geven. In de vesperviering bij mijn bisschopsjubileum op 1 juli hebben we juist hiervoor gebeden. Het was daarbij mijn wens dat niet ik, maar de Heer centraal zou staan. Ik voelde de behoefte om Hem

allereerst te danken voor alles wat we als kerkgemeenschap in de afgelopen vijftig jaar ontvangen hebben. De vele roeping tot het priesterschap en het diaconaat, die uiteindelijk niet van ons, maar van Hem komen. De vele mensen ook die Hij geïnspireerd heeft om zich in te zetten voor zijn Kerk. Ondanks zoveel problemen en beproevingen is de Geest blijven waaien. Maar ook voelde ik behoefte om Hem bij mijn afscheid namens onze hele Kerkgemeenschap vergeving te vragen voor waar we tekort geschoten zijn, en nog tekort schieten, in geloof, in hoop en in liefde. We moeten ook eerlijk naar onszelf en onze Kerk durven kijken. Bij alles wat bereikt is, kunnen we de Kerk in deze tijd niet presenteren als een successtory. We zijn verzwakt door de geschiedenis

Fotografie: Ramon Mangold

“
**Een oerkracht
bemint je niet. Dat
doet alleen een
Persoon met een
hart**

van het misbruik en eigen falen. We zijn vergrijsd als geloofsgemeenschap. Vele gedoopte christenen hebben God uit hun leven verbannen of zijn Hem gewoon vergeten, en realiseren zich niet hoezeer dat het hart van de Heer verwondt. We geloven tenslotte niet in een God als oerkracht of kosmisch principe, maar als Persoon. Een oerkracht bemint je niet. Dat doet alleen een Persoon met een hart. Wij zijn geschapen naar zijn beeld en gelijkenis. Wat wij hebben aan hart en intellect, heeft Hij in oneindige mate. In de Bijbel beschrijft Hij zelf zijn liefde voor de mens, als de liefde van een vader voor zijn zoon, een moeder voor haar kind. Zoals in de mooie parabel van de verloren zoon: een vader die elke dag de weg aftuurt om te zien of hij zijn kind nog niet terug ziet komen, en als hij hem dan ziet, tegemoet snelt, omhelst, alles vergeeft en met weldaden

overlaadt. Maar die eerste stap terug moeten we zelf doen. Hijzelf heeft de weg voor ons al gebaad door op Golgotha de last van alle kwaad, dat we oprecht berouwen en belijden, op zich te nemen.

Ik heb Hem daarom vergeving willen vragen voor de keren waar we aan Christus, de mens geworden liefde, zijn voorbijgegaan, in ons eigen leven en in onze Kerk. Waar we Hem niet hebben herkend in degenen die een beroep op ons deden, de noodlijdenden en armen. Waar we Hem door onze daden, onze woorden of ons zwijgen hebben verloochend. Heel bijzonder ook waar we Hem te weinig hebben herkend en geëerd in zijn heilig Sacrament, waar Hij in zijn volle majesteit, met ziel en Godheid, onder ons aanwezig is. Het heeft me altijd zwaar gewogen als ik moest ervaren hoezeer het besef van zijn werkelijke aanwezigheid, de *realis presentia*, bij



velen verbleekt is, en ik moest zien hoe soms achteloos en zonder eerbied werd gecommuniceerd. Gelukkig is hierin bij velen, ook jongeren, een verdieping tot stand gekomen. Elke evangelisatie begint en eindigt met liefde en eerbied voor de levende Heer in ons midden. Zonder dat kan al het andere niet echt vrucht dragen.

Daarom wil ik Hem tot slot nogmaals alle eer geven, en zijn zegen vragen, over uw nieuwe bisschop, over allen die verantwoordelijkheid dragen in onze Kerk, over de parochies en over u allemaal persoonlijk. Van mijn kant beloof ik u allen vooral te begeleiden met mijn gebed. Ik vraag daarbij de bijzondere voorspraak van Maria, die we in dit bisdom eren met verschillende titels, maar bijzonder als Onze Lieve Vrouw ter Nood en als de Moeder en Vrouwe van alle Volkeren. Mogen we voor de toekomst haar machtige bescherming en Gods bijzondere zegen ervaren. ■

Jozef M. Punt
Emeritusbisschop van Haarlem-Amsterdam

Kerk in zicht

Mijn huis zal heten: huis van gebed voor alle volken

Ook tijdens de coronacrisis is niet stilgezeten in Almere. De bouw van de nieuwe kerk ging gestaag door. In september wordt het kerkgebouw opgeleverd. Kerstmis zal er dit jaar gevierd gaan worden. De Sint-Bonifatiuskerk krijgt al aardig vorm. *SamenKerk* ging er een kijkje nemen.

M

ijn huis zal heten: huis van gebed voor alle volken. Deze tekst uit de profeet Jesaja (56,7) staat op de hoeksteen van de nieuwe kerk in Almere gebeiteld.

In mei 2019 is met de bouw

begonnen toen een door de kinderen versierde eerste paal werd geslagen. Bouwpastoor Sandor Koppers (56): "Na een lange aanloop begint het nu toch écht op te schieten. Dat werkt heel aanstekelijk en hoopvol. Vorig jaar 22 mei werd de eerste paal geslagen, dit jaar 21 mei was weer een feestelijke dag, want we bereikten het hoogste punt. Het gebouw staat er. Over de inrichting van de sacristie, de keuken en zalen wordt nu hard nagedacht. Er moet nog wel veel gebeuren, maar als parochie kijken we uit naar het moment dat we de kerk in gebruik kunnen nemen."

De tekst op de hoeksteen is een mooie samenvatting van de Almeerse parochie. Koppers: "De kerk is natuurlijk als Huis van God een huis van gebed. Het bijzondere



Fotografie: Ramon Mangold

aan onze geloofsgemeenschap is dat we parochianen hebben uit alle hoeken van de wereld. We kerken hier samen, want onze migrantengemeenschappen zijn te klein om zelfstandig te kerken. En het is een betrokken gemeenschap, ieder neemt iets van zijn (geloofs)cultuur mee.”

Bossche school

Het nieuwe kerkgebouw van Almere is geïnspireerd door de zogenaamde Bossche School, een architectuurstroming in Nederland die gekenmerkt wordt door soberheid en prettige verhoudingen. Monnik Dom Hans van der Laan uit Vaals was de grondlegger van deze stroming, waarbij vooral Nederlandse bouwmaterialen worden gebruikt. Nederland telt verschillende kerken van zijn hand of in zijn traditie gebouwd. Almere krijgt een kerk die rust en ingetogenheid uitstraalt. Vanuit de drukte van alledag word je als het ware steeds stiller. Het oog zal daarbij ongetwijfeld vallen op het 72 meter lange kunstwerk van Théodore Strawinsky met vijftwintig scènes uit het leven van Jezus van Nazareth.



Een circulaire kerk

De Sint-Bonifatiuskerk is een uiting van de zogeheten circulaire economie. Dat betekent dat de inrichting deels afkomstig is van andere kerkgebouwen. Diverse liturgische voorwerpen zijn afkomstig uit de inmiddels gesloopte H. Pius X-kerk in Amsterdam. Het kunstwerk van Strawinsky komt uit de eveneens gesloopte Sint-Willibrordkerk in Almelo. De kerkbanken zijn overgenomen van de gesloten H. Geestkerk uit Amstelveen. Koppers: “Uit alle hoeken krijgen we oude meubels en liturgische voorwerpen en we geven ze zo een tweede leven. Verder hebben we goede contacten met een timmerfabriek in Kootwijkerbroek, waardoor we kosten besparen omdat onze vrijwilligers daadwerkelijk meehelpen.”



De kerk is bijna klaar. Het dak zit erop. De wijdingskruisen zijn aangebracht. Bij de consecratie van de kerk zullen ze met chrisma gezalfd worden. De parochianen van Almere kijken uit naar de opening en ingebruikname van hun nieuwe kerk. En niet alleen zij! ■



Meer foto's van de bouw van de Sint-Bonifatiuskerk

en de parochie van Almere:
www.katholiekalmere.nl.
Wilt u de bouw van deze kerk ondersteunen? Maak uw gift over op NL70 INGB 0005594981 t.n.v. Fonds Kerkbouw R.K. kerk Almere.



Geert van Dartel (64) is voorzitter van de Raad van kerken Nederland en secretaris van de Katholieke Vereniging voor Oecumene.

wij geloven

Jezus Christus, Zoon van God en Verlosser

Iedere zondag zeggen of zingen we de geloofsbelijdenis. Wat geloven wij? Dit is deel drie in een serie van zes artikelen over de geloofsbelijdenis van Nicea/Constantinopel, in een oecumenisch perspectief ontleed aan de hand van het boek *Wij geloven. Rooms-katholiek en protestant: één geloof. De geloofsbelijdenis van Nicea / Constantinopel* (uitgelegd door Bram van de Beek en Herwi Rikhof).

H

et tweede gedeelte van de oecumenische geloofsbelijdenis bevat een zeer beknopte biografie van Jezus. Het is geen gewoon levensverhaal en het gaat ook niet alleen over Jezus, maar in het bijzonder over zijn

relatie met de Vader en over zijn betekenis voor ons. Als er een kind geboren wordt, weet niemand nog waartoe dat kind bestemd is. Ouders en grootouders kijken met vertedering naar het pasgeboren kind en wensen het een lang en gelukkig leven toe. Maar hoe dat zal gaan, is in de toekomst verborgen. In de verhalen over de geboorte van Jezus in de Schrift horen we hoe anders dat bij Jezus was. Denk aan het verhaal over de aankondiging van de geboorte door de engel Gabriël en het antwoord van Maria (Lc. 1,26-38). Of aan de verhalen over de herders (Lc. 2,1-20) en de wijzen (Mt. 2,1-12) die als eersten bij de pasgeborene op bezoek gingen. De geboorte van dit kind Jezus is vanaf het begin met belofte en verwachting omgeven. Tot heil en redding voor alle volkeren.



Beeld: uit 'Jezus van Nazareth' (Franco Zeffirelli, 1977)

In de geloofsbelijdenis spreken we over het leven van Jezus slechts enkele dingen uit. Maar het zijn wezenlijke zaken die de tijden omvatten. Van de Beek en Rikhof beginnen hun commentaar met uitleg over de opbouw van dit stukje, dat uit twee gedeeltes bestaat die qua blikrichting en taal van elkaar verschillen. Het eerste gedeelte is reflexief, het tweede narratief; het eerste is ontologisch, het tweede historisch. In de traditie van de theologie wordt het eerste gedeelte gekarakteriseerd als *theologia*, het tweede als *oikonomia*, ook wel als christologie en soteriologie (de leer over de redding van de mens - red.).

Wie is Jezus Christus?

Het is opvallend dat de belijdenis wie Jezus Christus in relatie tot de Vader ten diepste is, vooraf gaat aan de beknopte beschrijving van zijn leven, samengevat in geboorte, kruisiging en graflegging, opstanding en hemelvaart. Het leven van Jezus gaat in tijd vooraf aan de belijdenis in de christengemeente dat Jezus de Zoon van God is. Maar voor de gemeenschap die in Christus verzameld wordt, staat die belijdenis voorop. Christo-

logie en soteriologie, zo stellen de auteurs, roepen elkaar op, hebben elkaar nodig en versterken elkaar. Ik vermoed dat nogal wat katholieken en protestanten in onze tijd moeite hebben om deze krachtige belijdenis over Jezus Christus goed te verstaan. De uitleg die Van de Beek en Rikhof in hun boek geven is een geweldige hulp om te begrijpen waar het debat in de vierde eeuw over ging, toen deze geloofsbelijdenis tot stand kwam. Aan de orde was de vraag of God wel zo dicht bij zijn schepping kan komen. Of de afstand tussen God en mens, tussen hemel en aarde werkelijk te overbruggen is? Of de menswording van God überhaupt mogelijk is en in Jezus Christus heeft plaatsgevonden? Van belang is bovendien dat de Concilies van Nicea (325) en Constantinopel (381) de belijdenis over Jezus Christus geformuleerd hebben vanwege hun stellingname in de polemiek met Arius en zijn volgelingen die vasthielden aan de eenheid van God én aan de onoverbrugbare afstand tussen God en zijn schepping. Zo is de belijdenis over de menswording van God in Jezus in deze klassieke bewoordingen tot stand gekomen en daarmee gemeenschappelijk erfgoed geworden van bijna alle christelijke kerken.

Wat betekent Hij voor ons?

Aan het tweede historische gedeelte over het leven van Jezus besteden Van de Beek en Rikhof maar liefst vier hoofdstukken (4 tot en met 7). Personen die aan het begin (Maria) en aan het einde (Pontius Pilatus) van het aardse leven van Jezus gestaan hebben, komen aan de orde. Een beetje merkwaardig misschien is dat eerst de kruisiging onder Pilatus behandeld wordt voordat de geboorte en de betekenis van Maria aan bod komt, maar toch past het goed in de compositie van dit boek. Het gaat niet om chronologie, maar om het verhelderen van de geloofsbelijdenis. Maria is van groter belang dan Pilatus en daarom beginnen we met hem. Pontius Pilatus is de representant van de politieke macht aan wie Jezus wordt overgeleverd en die Hem ter dood veroordeelt. Opvallend is dat hier geen oordeel achteraf over Pilatus wordt uitgesproken. Pilatus is niet meer dan een figurant in een groter drama. In dit stukje gaat het ook niet om Pilatus, maar om de betekenis voor ons. Jezus is niet omwille van zichzelf of omwille van zijn Vader gekruisigd, maar 'voor ons'. Zo worden wijzelf (alle generaties vóór en na ons) betrokken in deze grote beweging van de menswording van Christus, zijn leven, lijden en sterven, zijn opstanding tot aan zijn wederkomst. In dat grote verhaal neemt Maria - onaanzienlijk, van lage komaf - een bijzondere plaats in. Zij is de tegenpool van Pilatus en in tegenstelling tot hem hooggeprezen door alle generaties na haar. In het grote gebeuren

van de menswording van God is zij op wel heel bijzondere wijze betrokken. Maar toch gaat het in deze belijdenis ook niet om Maria zelf, maar 'om ons mensen' en 'om ons behoud'.

In een boek dat onder gezamenlijke verantwoordelijkheid van een katholieke en protestantse theoloog verschijnt kunnen de verschillen in leeropvatting en devotionele beleving tussen katholieken en protestanten niet onbesproken blijven. Vaticanum II, zo betogen de auteurs, wijst een richting om het wederzijdse onbegrip (katholieken hebben een verhouding tot Maria waar protestanten geen raad mee weten) te overwinnen. Het unieke middelaarschap van Jezus Christus staat niet ter discussie. Maria is geen concurrent van Jezus. In haar werd op heel bijzondere wijze Gods genade werkzaam en in haar antwoord op de aanzegging van de belofte is zij model van alle gelovigen en wordt zij Moeder van de Kerk.

Kerk in het heilsmysterie

Zo komen we via Maria bij wat ons in de gemeenschap van de Kerk bij elkaar brengt en houdt. Schepping, verlossing, uitzien naar Gods Rijk vormen het omspannende heilshistorische perspectief van alle leven. Er ligt een buitengewoon positieve, vitale opvatting over de plaats van de mens in de schepping aan ten grondslag (psalm 8). We kunnen schepping opvatten als het begin van alle leven, maar ook als het beginsel van leven. Daar waar God zich terugtrekt, vergaat alles tot stof. Maar daar waar God zijn adem geeft, ontstaat leven. In de tweede benadering krijgt schepping een dynamische betekenis en komt God naar ons toe.

Uit de geloofsbelijdenis

Ik geloof in één Heer Jezus Christus, eniggeboren Zoon van God, vóór alle tijden geboren uit de Vader. God uit God, Licht uit Licht, ware God uit de ware God, geboren, niet geschapen, één in wezen met de Vader; en door Wie alles geschapen is. Hij is voor ons, mensen, en omwille van ons heil uit de hemel neergedaald. Hij heeft het vlees aangenomen door de heilige Geest uit de Maagd Maria en is mens geworden. Hij werd voor ons gekruisigd, Hij heeft geleden onder Pontius Pilatus en is begraven. Hij is verrezen op de derde dag volgens de Schriften. Hij is opgevaren ten hemel, zit aan de rechterhand van de Vader. Hij zal wederkomen in heerlijkheid om te oordelen levenden en doden. En aan zijn Rijk komt geen einde.

Het leven van Jezus, vanaf de aankondiging van zijn geboorte tot aan zijn opstanding en verheerlijking, is een levengevende impuls die tot allen gericht is en die vanuit Gods barmhartigheid en vergeving nieuw leven mogelijk maakt. Het doopsel tot vergeving van de zonden vormt daarin het kantelpunt en is het fundament van de gemeenschap van alle christenen.



”
**Het leven van
Jezus is een leven-
gevende impuls
die tot allen
gericht is**

De Kerk leeft vanuit het paas-
mysterie. Paulus wees er al op: “Als
Christus niet zou zijn opgestaan,
dan zijn wij de meest beklagens-
waardige mensen van allemaal”

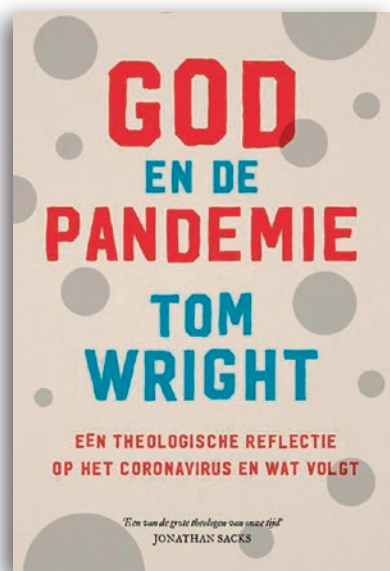
(1 Kor. 15,19). Zodra je de verrijzenis ter sprake brengt, kom je ook bij het verhaal van de veroordeling en de kruisiging van Jezus. Kruis en verrijzenis horen bij elkaar. Waarom moest Jezus ten onder? Werd in de godverlatenheid zijn lot bezegeld of is Pasen toch sterker dan het verdriet en de eenzaamheid van Getsemane? Was Hij de godslasteraar die maar moest hangen of toch de Zoon van God, zoals de Romeinse honderdman op Golgotha uitriep (Mc. 15,39). Van de Beek en Rikhof staan pal voor het geloof in de opstanding. Zonder verrijzenis, zo stellen zij, “is de kruisiging het einde van de zin van de wereld en van Israëls God”. Er rest dan niets meer dan het zoveelste goedbedoelde menselijke project dat “ten onder gegaan is aan de wetmatigheden van menselijk streven en menselijke macht” (pag. 115). De biografie van Jezus in dit stukje geloofsbelijdenis eindigt in de overtreffende trap. Niet alleen verrezen, maar ook verhoogd en verheerlijkt, gezeten aan de rechterhand van de Vader. Hij zal wederkomen om te oordelen, levenden en doden, en zijn Rijk zal geen einde hebben. Hij leeft en dat is de grondslag van ons verlangen en onze hoop. ■

Geert van Dartel

In maart ging alle landen in Europa in ‘lock down’. We zaten thuis. De één ging kasten en zolders opruimen, de ander ging verbouwen of de tuin opknappen. En sommigen gingen schrijvend door de coronacrisis.

God en de pandemie

Het coronavirus werd een pandemie. Was het Gods wraak, een straf? Anglicaans theoloog en bisschop Tom Wright laat door het Oude en het Nieuw Testament zien dat in de Bijbel niet wordt weggekeken van ellende. In de Bijbel wordt veel geklaagd en gezocht. Maar ze leert ook dat God geen ontsnapping biedt uit de ellende. Daarom gingen de eerste christenen in een dergelijke situatie, terwijl de rijken de stad ontvluchtten en daarmee de besmettelijke ziekte, zieken verzorgen omdat zij ‘van Jezus zijn’. Wright schrijft prachtig en het boek geeft mooie theologische inzichten. Misschien is de coronacrisis “een tijd voor het woordloze zuchten van de Geest”.



God en de pandemie. Een theologische reflectie op het coronavirus en wat volgt | Tom Wright | vertaling: Kees de Wildt | ISBN 9789043535564 | www.kokboekencentrum.nl | € 14,99



De coronacrisis en wij

De coronacrisis had grote impact op zorginstellingen. Leo Fijen en Manu Kierse begonnen elkaar te schrijven over hun ervaringen met verpleeghuizen in coronatijd, het bezoekersverbod, de vele zieke mensen en (eenzame) sterfgevallen door corona, vastgelegd in *Het wonder van de kleine goedheid*. Een klein boekje dat bijzonder wordt aanbevolen voor partners en kinderen die deze ervaringen hebben meegemaakt, maar vooral ook voor beleidsmakers en managers van verpleeghuizen. Dat het wonder van de kleine goedheid mag geschieden als de corona weer zal toeslaan.

Het wonder van de kleine goedheid in tijden van eenzaam sterven en beperkt afscheid | Manu Kierse en Leo Fijen | ISBN 9789493161320 | www.adveniat.nl | € 14,90

En wat na...?

‘Never waste a good crisis’ hoor je wel eens zeggen. Een crisis geeft ook kansen. Is corona (Latijn voor: kroon) een keerpunt in de geschiedenis zoals de doornenkroon destijds? Spreken we straks van vóór en na corona als vóór of na Christus? De coronacrisis is meer dan een pandemie, een ziekte; wereldwijd zijn de economie, de mens en de natuur uit evenwicht gebracht. Onder andere viroloog Eric van Gorp, bisschop Jan Hendriks, ondernemer Anne-Marie Rakhorst en CDA-politicus René Peters vertellen hoe zij de crisis ervaren (hebben) en wat zij van de toekomst verwachten.

Wat doen we met deze crisis? Na covid-19 | Philippe van Heusden (red.) | ISBN 9789089724120 | www.berneboek.com | € 9,99

Mantelzorg ben je opeens

Mantelzorg word je niet, je bent het (opeens). Veel mensen zijn mantelzorg voor hun partner of ouders. Dat vraagt veel van ze. Anne Margriet is (wetenschappelijk) deskundige op het gebied van mantelzorg. Je zou zeggen: zij weet dus hoe dat moet. Maar het viel haar zwaar toen ze, samen met haar zus en broer, mantelzorg werd voor haar ouders. In *Zorgen van een mantelzorg* laat ze de dilemma’s zien waar ze in de praktijk voor kwam te staan en hoe ze er zelf en haar familie mee om zijn gegaan. Vervolgens geeft ze kort wat informatie vanuit haar expertise. Herkenbaar en waardevol.

Zorgen van een mantelzorg. Een dozijn dagelijkse dilemma’s | Anne Margriet Pot | ISBN 9789043533423 | www.kokboekencentrum.nl | € 14,99



Foto: Winn Koopman

Priesterwijdingen 2020

Vanwege de coronamaatregelen voor kerken en de reisrestricties (vanuit het buitenland naar Nederland) konden de priesterwijdingen dit jaar niet doorgaan op de traditionele zaterdag na Pinksteren. Er is gekozen voor andere data. Zaterdag 4 juli is Paul Bindels priester gewijd in de Haarlemse kathedraal. De overige vier priesterkandidaten worden de komende maanden gewijd:

- Javier Acuña Acuña op zaterdag 12 september;
- Juan Andres Correa del Rio op zondag 13 september;
- Mickel Palic op zaterdag 26 september;
- Bert Glorie op zaterdag 31 oktober. ■

Nieuwe aanroepingen Marialitanie

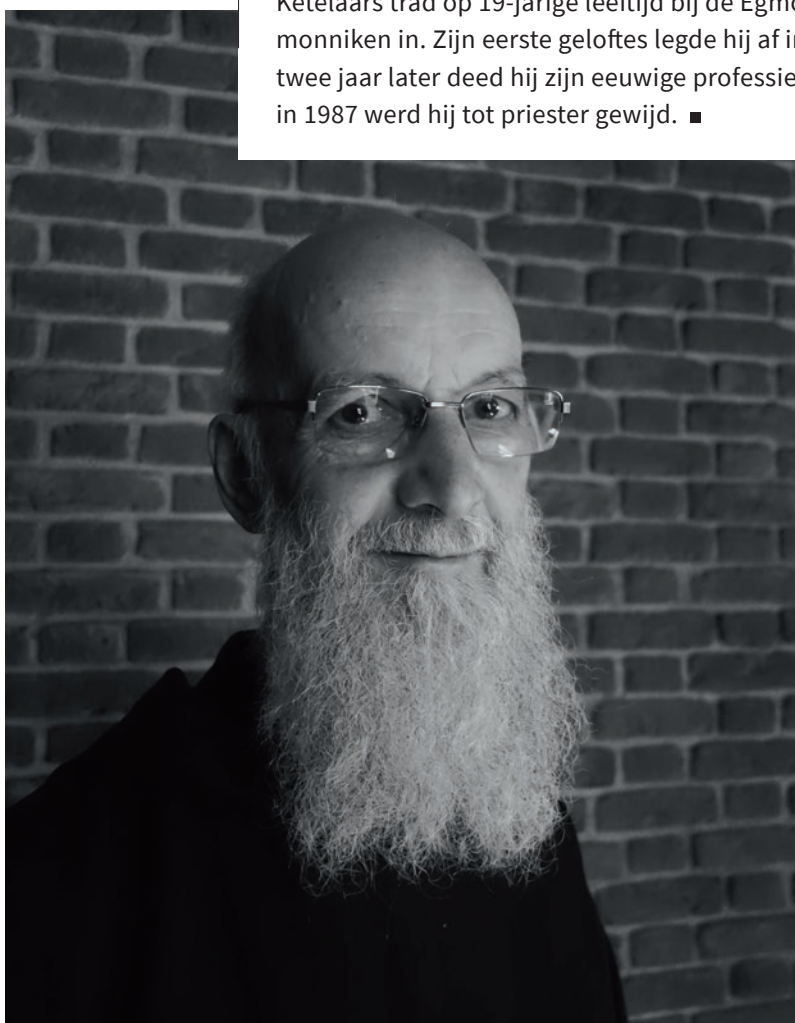
Paus Franciscus heeft op 20 juni drie nieuwe aanroepingen toegevoegd aan de litanie van de heilige Maagd Maria (ook wel de litanie van Loreto genoemd). Na de aanroeping 'Moeder van de Kerk' (*Mater Ecclesiae*) volgt voortaan: Moeder van barmhartigheid (*Mater misericordiae*); na 'Moeder van de goddelijke genade' (*Mater divinae gratiae*): Moeder van de hoop (*Mater spei*); en na 'Toevlucht van de zondaars' (*Regufium peccatorum*): Troost van migranten (*Solacium migrantium*). De litanie van Loreto telt nu 54 aanroepingen. ■

De wandelmaat

De Wandelmaat organiseert kloosterwandelingen van enkele dagen en sinds de coronacrisis ook dagtochten. Bij de wandeltochten wordt het ritme van het kloosterleven aangenomen: bid en wandel in plaats bid en werk. Tijdens het wandelen (onder leiding van een gids) wisselen spreken en zwijgen elkaar af en vullen elkaar aan. Info: www.dewandelmaat.nl. ■

Nieuwe abt van Egmond verkozen

De benedictijnermonniken van de Sint-Adelbertabdij van Egmond kozen op 22 juni Thijs Ketelaars (72) tot hun nieuwe abt. Hij volgt abt Gerard Mathijssen op, die het ambt 39 jaar heeft bekleed. Op 24 juni heeft abt Ketelaars de abtswijding ontvangen. Normaal geschiedt dit door de diocesaan bisschop maar mgr. Jan Hendriks had de Abt-praeses van de Orde hiertoe gemachtigd. Thijs Ketelaars trad op 19-jarige leeftijd bij de Egmondse monniken in. Zijn eerste geloftes legde hij af in 1969, twee jaar later deed hij zijn eeuwige professie en in 1987 werd hij tot priester gewijd. ■



The Missionary School

Op 4 juli hebben de twaalf jongeren van The Missionary School hun start-upprojecten gepresenteerd die zij de komende tijd in diverse parochies en het heiligdom van Heiloo gaan uitwerken om nieuwe mensen uit te nodigen om op een laagdrempelige manier kennis te maken met de waarden van het geloof en met de Kerk: van sport, een maaltijd, schoolprojecten tot aan een missionaire bus om mensen op straat te bereiken. Mgr. Jan Hendriks overhandigde de jongeren een certificaat van hun deelname aan dit jongerenproject en gaf hun een zegen en zending voor de missie die zij gaan ondernemen. In oktober start een tweede editie van The Missionary School.
Info: themissionaryschool.nl ■



Nieuwe priester-raad verkozen

Dit voorjaar kozen de priesters van het bisdom nieuwe leden van de priesterraad. De priesterraad is een vertegenwoordiging van de priesters die de bisschop adviseert over het pastoraat in het bisdom. De bisschop moet de priesterraad raadplegen in aangelegenheden van groter belang, en heeft in sommige gevallen daarvan de toestemming nodig. Gekozen zijn door de priesters: N.A.M. van der Peet, F.E. Brigitha, F.J. Bunschoten, R.P.M. Ojeda, S.G.R. Marcantognini, I.W. Tilma, G.J. Koning (namens de emeriti) en S.L. Koppers. De bisschop voegde per benoeming de volgende leden toe: mgr. B.J. Putter, A.J.T. van den Hout, L.D. Georges en J.C.J. de Wit. ■

Geen bedevaarten dit jaar

Bedevaartorganisaties VNB en Huis voor de Pelgrim hebben besloten om ook de rest van dit jaar geen reizen naar Lourdes en andere bedevaartsoorden te organiseren. De gezondheidsrisico's en andere onzekerheden zijn momenteel te groot. Ook de Haarlemse Broederschap en de pelgrimsgroep Amsterdam en West-Friesland hebben hun jaarlijkse bedevaart naar Kevelaar uitgesteld tot de zomer van 2021. ■




Een portret van mgr. Punt

Bij de viering van het zilveren bisschopsjubileum van mgr. Jos Punt op 1 juli 2020 werd hem een portret aangeboden voor de reeks bisschopsportretten in het bisschopshuis. Het is geschilderd door prof. mr. dr. Onno Ydema.



Geloof





Zonder geloof wordt liturgie theater,
de prediking literatuur,
het gebed zelfexpressie
en het ritueel hocus pocus.

Maar door het geloof
wordt de viering ontmoeting
met de levende Heer die verlost,
de prediking een reddende boodschap,
het gebed adem van de ziel
en het ritueel de schroomvolle
omkleding van geheimen.

Godfried kardinaal Danneels
1933-2019



Samen Kerk in coronatijd

In maart viel het openbare leven stil. Maar het leven ging door. We vierden de Goede Week en Pasen thuis. Een flink aantal parochies had livestreams vanuit de kerk of zond via de lokale televisie hun vieringen uit. Parochie- en Communiefeesten werden uitgesteld en uitvaarten vonden plaats in kleine kring. Op allerlei manieren probeerden parochies contact te houden met hun parochianen.

De stilte van de prille lente-avond half maart werd doorbroken door het geluid van kerkklokken. Eerst zacht en ver weg, maar geleidelijk aan klonken ze luider. Het was woensdagavond en mijn parochiekerk was toch écht gesloten. Het waren dit keer klokken van hoop en troost die geluid werden om al diegenen die door het coronavirus getroffen waren een hart onder de riem te steken. Maar ook de zorgmedewerkers. En de rest van Nederland. Vele katholieke en protestantse kerken in Nederland deden mee met dit initiatief. Zoals in Heemstede waar Michel Bakker, parochiaan van de OLVH-kerk, al die weken op woensdagavond om zeven uur, direct na de zeven slagen van de klok, de kerkklokken luidde. Die klokken deden mij ook terugdenken aan de klokken van Caldey Island (Wales) waar Leo Fijen voor het televisieprogramma *De kloosterserie* abt Daniël van Santvoort ontmoette. De thuisisolatie en beperkte

bewegingsvrijheid, minder verkeer en stille straten deden mij denken aan het verhaal van deze Nederlandse monnik die leeft op een afgelegen plek op dat kleine eiland. "Ik hou het op dit eiland niet uit als ik mijn eigen eenzaamheid niet aankan. Ik denk dat dit niet alleen voor het eilandleven geldt, maar voor iedereen waar ook ter wereld. Als je echt authentiek wilt leven hoort eenzaamheid erbij," aldus Van Santvoort tegen Leo Fijen toen.

Wij gingen vanaf maart een bijzondere tijd tegemoet. Geen uitstapjes, werk of sociale contacten. Geen kerk, communie en koffie na de Mis. Geen school, sport



Fotografie: Raron Mangold

of ander buitenshuis tijdverdrijf. Volgens abt Van Santvoort is eenzaamheid een wezenlijk onderdeel van ieders leven. En een kans om te groeien. Soms voel je een leegte, maar dat kan tevens een moment zijn om de stille aanwezigheid in jezelf te ontdekken, een uitnodiging, een sprankje van God.

Eens stil staan

De coronacrisis was in velerlei opzichten een tijd om eens stil te staan bij de wereld waarin we leven. Het confronteerde velen met de onzekerheid van het bestaan en met ziekte, lijden en het overlijden van dierbaren. Maar er waren ook vele mooie initiatieven van mensen

Een landelijk dagblad meldde dat er meer digitale kerkgangers waren dan er normaal op zondag naar de kerk gingen

die spontaan hulp boden aan anderen. De hartverwarmende steun voor het zorgpersoneel in de zieken- en verpleeghuizen, de onderwijzers die in korte tijd omschakelden van gewoon onderwijs naar digitaal thuisonderwijs.

Initiatieven in de kerken

Ook in de parochies en kerken werden initiatieven ont-plooid. Livestreams waren een relatief nieuw fenomeen voor de parochies. Niet alleen in Hilversum, Hoofddorp of Haarlem maar in bijna alle kerken van ons bisdom werden de zondagse vieringen digitaal, via de website, Youtube of Facebook, uitgezonden. In Hilversum was er vanaf dag één een livestream vanuit de Sint-Vituskerk, die wekenlang via de KRO-website werd uitgezonden en zo nationale uitstraling kreeg. In de Haarlemse kathedraal werd in de weken daarna Kathedraal-tv ontwikkeld. Dergelijke initiatieven waren succesvol. De livestreams kregen vele 'hits', dat wil zeggen dat er veel mensen digitaal keken. Een landelijk dagblad meldde in die tijd zelfs dat er meer digitale kerkgangers waren dan er normaal op zondag naar de kerk gingen. Maar digitaal kerken is toch wel anders dan echt naar de kerk gaan. "Ik heb al een paar keer naar een viering gekeken die te volgen is via de website," aldus Elly uit Edam, "maar ik heb niet de rust om er echt voor te gaan zitten: ondertussen neem je een kopje koffie, komt er een appje binnen of gaat de telefoon. In de kerk kom je meer tot rust en ondervind je de gemeenschap met elkaar." Ja, zo is het ook nog. Ook voor priesters was het anders dan anders. De zondagse viering normaal

met mensen in de banken, nu in een lege kerk met camera's voor de livestream of televisie-uitzending, wetende dat de parochianen en andere belangstellenden zich daarachter bevinden. Preken tegen kerkbanken, het is toch écht anders. Vanuit Hoofddorp meldde Patrick Gunther dat ook daar werd gestart met livestreamen van de zondagse vieringen: "We hadden daar geen ervaring in en ook nog geen technische mogelijkheden. Met een klein team zijn we daar ingedoken en met eigen laptops, iPhones en kabeltjes zijn we gestart. Best een uitdaging, maar na twee, drie keer kregen we beeld en geluid goed voor elkaar en we kregen ook al snel veel positieve reacties van parochianen, die het zeer waardeerden om zo verbonden te blijven." Ook financieel was het



belangrijk verbonden te blijven. Collecte- en andere inkomsten liepen terug. In veel parochies werd de mogelijkheid gecreëerd om online kaarsen te betalen en bij te dragen aan de collecte.

Lokale televisie

In Volendam werd contact gezocht met LOVE-tv, dat alle dagen de vieringen via de televisie uitzond. Zo ook in Amstelveen en Bergen. Dea Broersen: "In Amstelland legde RTV Amstelveen contact met ons en deed ons een fantastisch aanbod om een kerkviering te verzorgen via de tv. Iedere zondag tot eind juli vierden we de eucharistieviering vanuit een van onze vijf kerken. Het heeft de gemeenschap bij elkaar gehouden." Ook in Bergen bood de regionale zender RTV 80 hulp aan met het verzorgen van de uitzendingen op de zondag.

Zorgzaamheid in Medemblik

Vanuit Medemblik mailde pater Jan van Dril zijn belevenissen in coronatijd (die hij ook met de parochianen deelde in het parochieblad *De Mantel*). Naast online vieringen en andere pastorale activiteiten had pater Van Dril al die crisisweken een medebroeder, pater Wim, te gast. Vanwege personeelstekort in het verzorgingshuis in Eindhoven verleende de pastorie in Medemblik, met extra inzet van vrijwilligster Desiré, hem een gastvrij onthaal om de zorg in het zuiden van het land te ontlasten.

Kerken dicht én open

Alles ging op slot. Ook de kerk. Toch werd er op vele plekken gezocht naar mogelijkheden om het godshuis



We merkten dat we elkaar als parochianen misten. Wat zo normaal leek, werd nu anders

voor mensen open te stellen. Zoals in Diemen in de Sint Petrus' Banden, waar de kerk dagelijks rond het middaguur geopend was voor gebed en het opsteken van een kaarsje. Het heilig-Hartbeeld, dat voor de kerk staat, werd een symbool van hoop. Menigeen werd opnieuw geraakt door de tekst op de sokkel: "Komt allen tot Mij". Aldus een bericht van diaken Han Hartog.

Toch was het sluiten van de kerk voor menigeen een gemis. Een onwerkelijke situatie die velen van ons nog nooit hebben meegemaakt. Dat riep allerlei emoties en gevoelens op. Maar ook de vraag: hoe houden we contact? De Jozefparochie in Zaandam stuurde iedere week een uitgebreide nieuwsbrief rond naar tientallen e-mailadressen en voor de mensen zonder internet werd een papieren versie verzorgd.

Vanuit Huizen berichtten Hanneke Henrichs en Carla Schaap: "In deze bijzondere tijd merkten we dat we elkaar als parochianen misten. Wat zo normaal leek op zondag in de kerk, werd nu anders. We besloten om een aantal parochianen een kleine attentie te brengen. We hebben vijfenzestig papieren tasjes gevuld met een kleine bloemengroet, een intentiekaarsje uit de Thomaskerk en een boekenlegger met een opkikkertje er aan. Toen zijn we op de fiets gestapt. De persoonlijke ontmoeting en de aandacht die we hebben ervaren, heeft ons op een verrassende manier verbonden. Dit is ook kerk zijn, hartverwarmend!" Soms was er alleen contact mogelijk op afstand. Petra Reus uit Noord-Scharwoude schreef: "In de





Goede Week is pastoor langs de seniorencomplexen gegaan om daar de mensen buiten toe te spreken en de zegen te geven. Dat was bijzonder en mooi. “Dit hebben we nog nooit meegemaakt!” hoorden we meerdere malen. En wat werden er een kaarsen opgestoken in de kerk. Maria stond er alle dagen dankbaar en warm bij.”

Communie uitreiken met hoestscherm en hostiepincet.

Jeugd en jongeren

Ook het fysiek samenkomen voor catechese, jongerengroepen en koren was even van de baan. Creatieve oplossingen werden snel gevonden. Zo zetten de jongerengroep Rock Solid uit Hilversum en de KAN-parochies via het internet de jongerenavonden thuis voort. Ook Young Seven uit Schagen en Wieringermeer hield met zoombijeenkomsten zijn jongerenactiviteiten, waaraan zelfs de pastores meededen. De jongeren brachten geluksdoosjes rond om mensen een hart onder de riem te steken. Het werkte. Jongerenkoor Arrival (ook Wieringermeer) maakte een prachtig filmpje door samen, ieder vanuit zijn/haar eigen huis, het lied *You say* te zingen. Ze wonnen er zelfs een competitie mee. In Heemskerk gingen jongeren als paashazen verkleed door het dorp om mensen met een mandje aan een hengel te verrassen met wat paaseitjes of een babbeltje. In Haarlem werden de jongeren aan ouderen gekoppeld om hen eens in de zoveel tijd te bellen. Een mooi

initiatief om generaties met elkaar te verbinden. In Heerhugowaard hebben de jongeren bloemen gebracht naar ouderen. En het jongerenplatform van ons bisdom heeft met een aantal jongeren een virtuele pelgrimage van 500.000 stappen gezet om Echternach (Luxemburg) te bereiken. Kortom, er werd niet stil gezeten.

Het nieuwe normaal

Vanaf 1 juli mag er weer ‘gewoon’ gevierd worden in de kerken en ook groepen mogen weer samenkomen. Toch zal ‘het nieuwe normaal’ even wennen zijn. Ons leven in de coronatijd kent vele overeenkomsten met het kloosterleven op Caldey Island. Midden in de storm zoeken en vinden we een vaste plek. “Het eilandgevoel is dat je geaard bent in jezelf en God, God is ook waar ik thuis mag komen, de stille aanwezigheid en het diepe weten. Dat gebeurt niet met het hoofd of het verstand, maar is een ervaring: het is goed, ook al lijkt de wereld om je heen totaal niet te kloppen, het is goed, je bent verbonden met Hem,” zei abt Daniël van Santvoort in die tv-uitzending. Aan het einde daarvan schreef hij op een ansichtkaart een boodschap voor de kijkers (maar het lijkt wel of het voor ons op dit moment geschreven is): “Niets gaat verloren, niets is vergeefs, alles komt goed.” Laten we die gedachte vasthouden op weg naar ‘het nieuwe normaal’. ■

Maurice Lagemaat

Heiloo in de zomer

Vieren in de openlucht

Komt u mij eren: Maria nodigt u uit

Ubent welkom voor inspirerende retraites, bezinningsdagen en wandelingen in de mooie omgeving. Maar ook een één- of meerdaags verblijf, vergadering, bijeenkomst of (jeugd- of jongeren) evenement is bij ons in goede, vooral gastvrije, handen. ■

H. Mis in het Duits

'SZomers komen veel Duitse toeristen naar het kustgebied. Ook wonen er in ons bisdom veel Poolse gelovigen voor wie de Duitse taal vaak een tweede taal is. In juli en augustus is er daarom iedere zaterdagmiddag om 16.30 uur een eucharistieviering in de Duitse taal.

In de maanden juli en augustus biedt het heiligdom de unieke mogelijkheid om op zondag om 16.00 uur de heilige Mis bij te wonen in de buitenlucht rond het buitenaltaar. Te midden van het weelderige groen van het heiligdom, met op de achtergrond het geluid van kwetterende vogels en van de fontein in de vijver, een onvergetelijke ervaring. Bij slecht weer wordt uiteraard uitgeweken naar een kapel.

Hoogfeest Maria ten hemelopneming

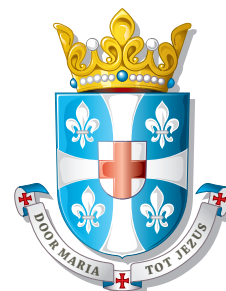
Op 15 augustus willen we Maria speciaal danken voor haar voorspraak in deze moeilijke tijden. Er zijn meerdere momenten die dag om dit hoogfeest te vieren. Het Oesdom heet u welkom en gedurende de hele dag is er ruime biechtgelegenheid.

- 10.30** H. Mis (bedevaartkapel)
- 11.30** Rozenkrans bidden in het park
- 12.00** Pontificale hoogmis (buitenaltaar) met mgr. Jan Hendriks
- 13.30** H. Mis (bedevaartkapel)
- 14.45** Plechtig Lof en aanbidding



Heiligdom en gastenhuis

O.L.V. ter Nood
Hoogeweg 65 Heiloo
T 072-5051288
www.olvternood.nl
info@olvternood.nl



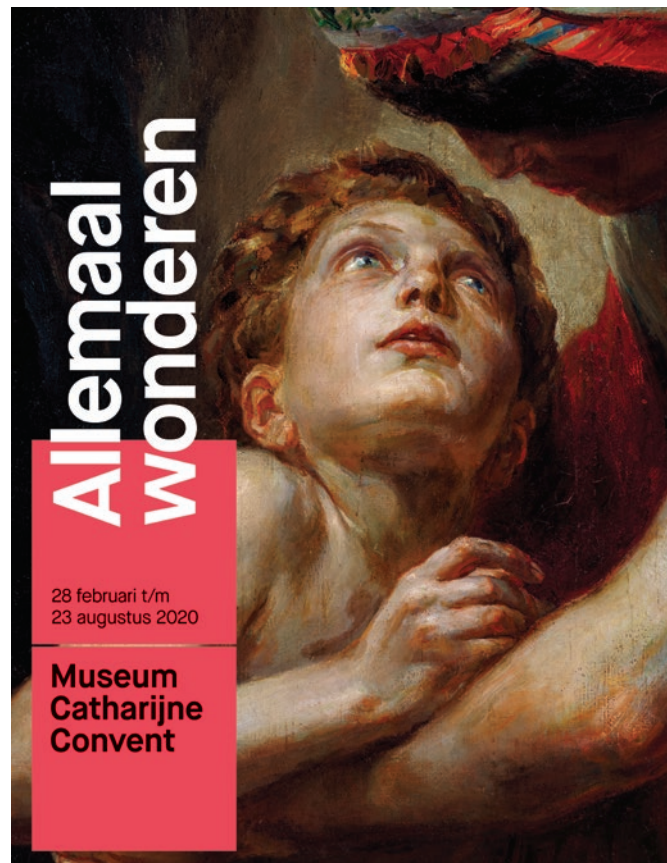
De wonderen zijn de wereld nog niet uit

Geloof je altijd wat je ziet? Wonderbaarlijke gebeurtenissen zijn bijzonder en ongrijpbaar. Horen wonderen bij een geloof of wordt een wonder getypeerd als iets dat wetenschappelijk niet verklaarbaar is? Kunstenaars laten zich er al eeuwenlang door inspireren. Deze tentoonstelling vertelt over wonderen in diverse culturen en religies. Kenmerkend is dat wonderen plaatsvinden tijdens crisismomenten: bij sterven, gevaar, ziekte en rond zwangerschap en geboorte, de kantelpunten in het leven van een mens. Ook voor de moderne Nederlandse mens. Want uit een recent onderzoek blijkt dat ruim zestig procent van de Nederlanders in meer of mindere mate in wonderen gelooft en ruim een op de vijf Nederlanders heeft zelf een wonder of wonderlijke ervaring meegemaakt. Of het nu gaat om tekens en dromen, contact met overledenen of dat iemand (of jezelf) van iets gered werd of behoed. Heel wonderlijk allemaal... ■

Museum Catharijneconvent | Lange Nieuwstraat 38, Utrecht | 030-2313835 | www.catharijneconvent.nl t/m 23 augustus 2020 | Er gelden speciale coronaregels



Caravaggio: De graflegging van Christus (1603 / 1604)



In de schatkamer van Museum Catharijneconvent kunt u de zogeheten staf van Egmond bewonderen. Deze bisschopsstaf is op 1 juni gebruikt in de viering waarbij mgr. Jos Punt terugtrad en mgr. Jan Hendriks de staf overnam. De met goud bedekte zilveren staf van rond 1425-1450 werd tot 1559 gebruikt door de abt van het klooster in Egmond. In de zestiende eeuw was de abt ook de bisschop van Haarlem. Gedurende de Reformatie werd de staf in het geheim in Haarlem bewaard. Met het herstel van de bisschoppelijke hiërarchie in 1853 werd deze bisschopsstaf door alle bisschoppen weer bij bijzondere gelegenheden gebruikt. Laatst op 1 juni jongstleden.

Barok uit Rome in Amsterdam

De barok ging als kunststroming geheel aan Nederland voorbij, maar maakte Rome in de zeventiende eeuw tot de stad die het nu is, waarbij schilderkunst, beeldhouwkunst en architectuur innig samenwerkten met de bedoeling emotie op te roepen. Bekende kunstenaars van deze periode, als Michelangelo Merisi da Caravaggio en Gian Lorenzo Bernini, staan met

hun schilderijen en beeldhouwwerken centraal in de tentoonstelling 'Barok in Rome' in het Amsterdamse Rijksmuseum. ■

Rijks Museum Amsterdam
Museumstraat 1, Amsterdam
020-6747000 | www.rijksmuseum.nl
t/m 13 september 2020
Er gelden speciale coronaregels

In het *Parochieblad* voor **Haarlem** aandacht voor een woongemeenschap voor katholieke jongeren in de voormalige pastorie van de Sint-Josephkerk. Daniël (25) uit Hoorn woont er al weer drie jaar. In één huis wonen met anderen vraagt altijd veel aanpassing. Hoe ga je om met irritaties bijvoorbeeld? Daniël: “Mijn studie was best pittig en ik werkte ’s nachts in de horeca. Ik bad veel en langzamerhand ging het allemaal beter en vooral dat ik nu weet dat ik een bemind kind van God ben, dat is mijn identiteit en op dat fundament kan ik verder bouwen. Het samenwonen met anderen is leuk, vraagt energie, is enorm leerzaam.” Interesse om er zelf te wonen? Info: info@josephhuis.nl | Facebook: Het Josephhuis



Foto: Jochem Oor



Tijdens de coronamaanden was het stil. Op straat. In de kerk. Veel vrijwilligers konden hun taken niet uitvoeren. In **Nieuw-Vennep** bleef de tuingroep aan het werk, maar wel met twee meter afstand. Gras werd gemaaid, plantenperken geschoffeld en plantenbakken voorzien van nieuwe planten. Meer mooie foto’s in *Parochienieuws*.

De afgelopen maanden waren de coronacrisis en de demonstraties tegen racisme wereldwijd in het nieuws. Samenwerkingsverband H.H. Franciscus en Clara (**Amsterdam**-Oost, Zuid-Oost, Diemen en Duivendrecht) stuurde een brief rond waarin ze zich als geloofsgemeenschap uitsprak tegen racisme en discriminatie. “Bewuste en onbewuste discriminatoire situaties geven mensen niet het gevoel ergens welkom te zijn, mee te kunnen doen of mee te moeten doen. Het nodigt niet uit om de samenleving mede op te bouwen. Onze parochies staan open, willen vooral luisteren en vragen u actief mee te doen aan het debat (...) bewuste en onbewuste discriminatie en racisme, waar dan ook, aan te kaarten en bespreekbaar te maken.”



Bijzonder was deze pagina in *Spirit*. *Parochieblad* voor **RK Amstelland (Amstelveen e.o.)**, waar digitaal en papier samenkomt. Bladerend door het parochieblad kun je via je smartphone je kerkbijdrage voldoen.

Eind februari was er een feestelijke viering in Oudeschild, aldus *De Vuurtoren*, *parochieblad* voor **R.K. Texel**. Aan vijf koorleden werd een Sint-Gregoriusonderscheiding uitgereikt, aan de meesten voor vijftig jaar lidmaatschap van het parochiekoor van Oudeschild.

Orgelconcerten

Tot en met 26 september is er iedere zaterdagmiddag om 16.00 uur een orgelconcert door internationale organisten op het Willibrordusorgel in de St. Bavo-kathedraal. De toegang is gratis met na afloop een vrijwillige bijdrage. Vanwege de coronamaatregelen is reserveren vooraf noodzakelijk. ■
Info: www.willibrordusorgel.nl
Facebook: koepelkathedraal

Torens beklimmen

De zestig meter hoge torens kunnen beklommen worden via spannende spiltrappen. Onderweg kom je langs enorme kerkklokken die om het half uur slaan. Geniet van het uitzicht op de Haarlemse binnenstad, de duinen en de zee en bij helder weer zelfs Amsterdam, Alkmaar en Leiden. ■
Entree (aan de kassa): € 2,00 (volwassene), € 1,00 (kind t/m 12 jaar) | elk kwartier een groep, laatste om 16.00 uur | er gelden speciale coronaregels

De Koepelkathedraal Haarlem is uniek en staat met de Sagrada Familia (Barcelona), de Sacré-Coeur (Parijs), de Westminster Cathedral (Londen) en de Basiliek van Koekelberg (Brussel) in de top vijf van belangrijkste kerken in de wereld gebouwd tussen 1850 en 1950. De Sint-Bavokathedraal is ontworpen door Joseph Cuypers en is groter dan de Dom van Keulen. Ze telt twaalf grote en kleine torens en een koepel van 65 meter hoog. De kathedraal bevat bouwstijlen als neogotiek, neoromaans, Jugendstil en stijlelementen van de Amsterdamse School en Berlage.

Kathedrale basiliek Sint Bavo (koepelkathedraal Haarlem)
Leidsevaart 146, 2014 HE Haarlem
Bezoek via de ingang aan het Bisschop Bottemanneplein
info@koepelkathedraal.nl
Geopend: maandag t/m zaterdag van 10.30 tot 17.00 uur; zondag van 12.00 tot 17.00



Rare wezens op het kathedrale dak

Wat doen een knielende ezel, een aap en een poepend mannetje (ook wel de 'Haarlemse kakker' genoemd) op het dak van de kathedraal? Op de zeven straalkapellen (rondom de apsis) staan bijzondere beelden die een verbinding hebben met kapellen binnen. De wezens verbeelden grote thema's zoals de strijd tussen licht en donker, goed en kwaad en prikkelen je fantasie. Ze zijn ontsproten uit het brein van architect Joseph Cuypers. Die wezens van de Bavo wil je toch eens van dichtbij bekijken. De komende maanden kan dat. ■

Entree: € 7,00 (volwassene online geboekt), € 8,50 (volwassene aan de kassa), € 4,00 (kind 5 t/m 12 jaar), € 1,00 (kind t/m 4 jaar) | t/m 25 oktober dagelijks rondleidingen | er gelden speciale coronaregels



Kathedraal-TV

Wilt u van huis uit deelnemen aan de dagelijkse vieringen in de Haarlemse kathedraal, schakel dan kathedraal-TV in op uw computer, ipad of telefoon. Neem digitaal deel aan de zondagse vieringen met de fraaie zang van het kathedrale koor. Kathedraal-TV zendt alle plechtigheden online uit maar biedt daarnaast reportages over diverse kerkelijke onderwerpen, zoals een interview met scheidend abt Gerard Mathijssen van Egmond, neomist Paul Bindels en de Sant' Egidiegemeenschap in Amsterdam. Kathedraal-TV kunt u vinden via de website van het bisdom of op "kathedraal Sint Bavo" op YouTube. ■

Voor de laatste Kerkengeek bezoekt kerkengeek Hein Jan van Ogtrop, oudplebaan van de kathedrale basiliek Sint-Bavo in Haarlem, twee kerkgebouwen in de Zaanstreek. In januari 2020 is afscheid genomen van het kerkgebouw Onze Lieve Vrouw Geboorte in Wormerveer, daterend uit 1915. Het is verkocht aan een lokale, katholieke aannemer. Katholiek Zaanstreek zal ook afscheid nemen van het kerkgebouw in Koog aan de Zaan, gelegen onder de schaduw van de A8.



Afscheid in de Zaanstreek

Onze Lieve Vrouw Geboorte (Wormerveer) en H.H. Martelaren van Gorcum (Koog aan de Zaan)

K

oog aan de Zaan

Het dorp is begin zestiende eeuw ontstaan, toen bewoners uit West-zaan zich op de westoever van de Zaan vestigden. Koog aan de Zaan herbergt vele oude huizen, oude fabrieken, windmolen 'Het Pink' (oorspronkelijk een houten wipmolen met stelling uit 1620) en enkele kerken. De hervormde kerk (aan de Zuiderkerkstraat 14) is een kruiskerk van kerkzaal en consistorie van Jacob Reijers uit 1685. In 1824-25 kreeg hij echte dwarsarmen en een vieringtoren naar plannen van A. Latenstein. De vieringtoren verbrandde in 1920, waarna de hele kerk hersteld moest worden. De doopsgezinde vermaning (Lagedijk 34) is een grotendeels houten zaalgebouw uit 1680 met wolfdak en heeft een stenen voor-gevel uit 1873 van J.C. Dekker. De katholieke kerk van Koog aan de Zaan aan de Boschjesstraat 115 is een driebeukige kruiskerk met hoger vieringgedeelte en een terzijde geplaatste toren met achzijdige koperen spits. Deze kerk werd in 1931-32 gebouwd naar een





Zicht op kerk
en toren van
Wormerveer

Glas-in-lood
raam in Koog
aan de Zaan: de
pelikaan (liefde)
en een palm
(wijsheid).

1932 door de bisschop geconsacreerd. Bijna negentig jaar later staat de kerk op de nominatie om afgestoten te worden; de pastorie is een tijdje geleden al verkocht.

Symbolische kerkraden

In het interieur van de kerk bevinden zich kleurrijke, sobere, symbolische glas-in-loodramen, waarschijnlijk uit de bouwtijd, voorstellende de deugden. Was het idee om die deugden te verbeelden afkomstig van pastoor Simons? Dan was hij een heel apart genie. De ramen van Jan Mannen van atelier K. Schmit uit 1932 zijn bijzonder belangwekkend. Interessant (ook voor onze tijd) is dat het geloof als een positieve inspiratiebron voor het gewone menselijk leven wordt geduid.

De deugden zijn middels een ongelooflijke symbolenrijkdom verbeeld. De symbolen en woorden in de glas-in-loodramen zijn steeds paarsgewijs met elkaar verbonden. Ze zijn ontleend aan de christelijke deugden die staan voor de uitdaging het goede te doen,

expressionistisch ontwerp van N. Molenaar. De pastorie dateert uit diezelfde periode, evenals de tegenover kerk en pastorie gelegen basisschool.

Vóór die tijd gingen katholieke gezinnen uit Zaandijk en Koog aan de Zaan voor de kerkgang naar Wormerveer of 't Kalf. Op 1 augustus 1931 werd P.J. Simons door bisschop Jo Aengenent van Haarlem benoemd tot bouwpastoor van een nieuw op te richten parochie te Koog-Zaandijk. De nieuwe parochie werd gewijd aan de H.H. Martelaren van Gorcum.

Kerkgebouw van Koog

Architect Nico Molenaar jr. uit Den Haag kreeg opdracht een tekening te maken voor de te bouwen kerk, pastorie en school. Hij ontwierp in de stijl van de Amsterdamse school een sober driebeukig kerkgebouw met een breed middenschip, twee korte transepten en een verhoogd priesterkoor. Op de linkerhoek van de voorgevel staat een toren met naaldspits en op de rechterhoek een achthoekige doopkapel. De bouw verliep voorspoedig: in januari 1932 ging de eerste paal de grond in, de eerste steenlegging was op 11 mei en de kerk werd op 21 november

om in het menselijk leven Gods genade te gebruiken en om meer en meer gelijkvormig te worden met Hem. De attributen van de kardinale deugden zijn onder meer: *fortitudo* (moed): ridderlijke wapenrusting, leeuwenhuid, zwaard en schild, de zuil van Simson, vaandel; *justitia* (rechtvaardigheid): weegschaal, winkelhaak, wereldbol, wetboek; *prudentia* (wijsheid/voorzichtigheid): slang, spiegel, fakkel, doodskist); en, *temperantia* (matigheid): twee vaten om water en wijn te mengen, kameel en olifant, zandloper, windmolen. Ook de theologale deugden zijn afgebeeld: *fides* (geloof): hart, kruis, kaars en bijbel; *spes* (hoop): anker, duif, schip, labarum, hoorn des overvloeds; en *caritas* (liefde): chrismon, lam, kinderen, pelikaan, brood. Ook andere deugden hebben hun attributen: *patientia* (geduld) de os; *mansuetudo* (zachtmoedigheid) een lam; *humilitas* (deemoed) een duif; *obedientia* (gehoorzaamheid) een kameel; *perseverantia* (volharding) de hen; *castitas* (kuisheid) een



Het interieur
van de H.H.
Martelaren van
Gorcum in Koog
aan de Zaan

lelie of de eenhoorn; vrede en eendracht (*pax* en *concordia*) worden verbeeld door een olijftak en een duivenpaar. Soms zijn ook planten gebruikt om bepaalde deugden te symboliseren. Ik noem de ceder die staat voor deemoed, de palm voor wijsheid, de cipres voor vroomheid, de wijnrank voor gematigdheid en een rozenstruik met doornen die staat voor moed. Boven de biechtstoelen zijn afgebeeld het lijden (distel) en boete (de passiebloem).

Wormerveer

We reizen door naar het noorden, naar Wormerveer. Het zicht vanaf de rivier de Zaan op de toren en de kerk is bijzonder. De toren is voor veel Wormerveerders symbool en baken tegelijk. Het dorp Wormerveer is ontstaan op de westoever van de Zaan. In 1504 bouwde men een eerste kapel. In de zeventiende eeuw werd Wormerveer een industriedorp met buitendijkse bedrijven langs de

Zaan. Haaks op de dijk lagen landinwaarts enkele paden met (inmiddels verdwenen) industriemolens. Ook de bedrijfsgebouwen langs het Noordeinde zijn nu grotendeels gesloopt en vervangen door appartementen. De hervormde kerk met het karakteristieke houten geveltorentje kwam in 1639 tot stand en verving een door de Spanjaarden in 1574 verwoest bouwwerk. Het torentje herbergt een door François Hemony gegoten klok uit 1662. De kerk heeft een Knipscheerorgel uit 1846. Aan de Zaanweg staat de doopsgezinde vermaning uit 1830 van H. Springer met een orgeltje van P. Flaes uit 1855.

Er zal nog heel wat moeten gebeuren om het geloof in Jezus de Verlosser en zijn kerkgemeenschap te laten uitdoven

Balendong. Het middelste raam toont de Heilige Geest die als een duif op de wateren neerdaalt, waarin een vis - in het Grieks: *ichtus*, een acroniem voor Jezus Christus, Gods Zoon, Redder. Het linker raam laat een engel zien, die een wit doopkleed

aanbrengt als teken van de nieuwe mens die je wordt door de doop en het rechter raam een engel die een brandende doopkaars aandraagt, genomen van de paaskaars, symbool van de levende Heer in de gemeenschap. In het hoofdaltaar in de kerk is een reliëf te zien van Isaak, die neerknielt bij het offeren van het dier dat zijn persoonlijke offer vervangen mag. In de zijkapellen een aantal Bijbelse ramen met vooral scènes uit Jezus' jeugd.

Afscheid

Het is nu allemaal geschiedenis. Half januari 2020 heeft de geloofsgemeenschap afscheid genomen van het 115-jarige gebouw. De mensen kerken nu in de rondom gelegen dorpen. Toch zal er rond de Zaan nog heel wat moeten gebeuren om het geloof in Jezus de Verlosser en zijn kerkgemeenschap

te laten uitdoven. Vanaf het water naar de kerk kijkend zegt de kerkengek: "Behouden vaart!" ■

Hein Jan van Ogtrop
www.kerkengek.nl



In bijna twintig jaar heeft u, beste Hein Jan, ons meegenomen langs kerken en kapellen en ze beschreven met uw bijzondere aandacht voor Bijbelse betekenis en architectuur. Het was een van de best gelezen rubrieken. Heel veel dank hiervoor!



O.L.V. Geboorte

Rond 1870 ontstond haaks op de rivierdijk de Marktstraat, waaraan de kerk O.L.V. Geboorte op nummer 6 gelegen is (en de pastorie op nummer 4). De kerk die een oude schuilkerk vervangt, is een driebeukige pseudobasilikale kerk met halfronde apsis, uitgebouwd portaal en een terzijde geplaatste toren. Die wordt niet met een spits bekroond, maar met een karakteristiek zadeldak. Deze neoromaanse kerk verrees in 1914-15 naar ontwerp van Jan Stuyt. Kenmerkend zijn de zwart-witte tegelbanden ter decoratie, waar de architect geen genoeg van kon krijgen.

Na de consecratie van de kerk in 1915 door mgr. Augustinus Callier was de kerk nog kaal. Het beschilderde interieur met prachtige Bijbelse afbeeldingen en allegorische voorstellingen werd in 1961 radicaal overgeschilderd en witgepleisterd. Men ging nogal rigoureuus te werk. Zo werd de oude preekstoel uit de schuilkerk resoluut

R

ituelen zijn terug van weg-geweest. Nadat ze tijden lang als onbegrijpelijk en achterhaald ('niet meer van deze tijd') zijn weggezet, mogen ze zich in een nieuwe belangstelling verheugen. Er is zelfs een goedlopende winkel voor

lichaamsverzorging: Rituals! Wat meer is, in deze tijden van corona hebben we weer opnieuw ontdekt hoe pijnlijk we de rituelen van de Kerk missen. Een erehaag bij een begrafenis is een waardig voorbeeld van een misschien wel nieuw ritueel; tegelijkertijd, wie zou de absoute en het In paradisum willen missen?

Maar toch is de comeback van rituelen niet zo eenvoudig als het lijkt. Door onze sterk verzakelijkte samenleving worden rituelen vaak beoordeeld op hun nut. Als iets nut heeft, is het de moeite waard, anders niet. Maar net als kunst zijn rituelen nu juist handelingen van een sublieme nutteloosheid. Het lijkt er zelfs op dat handelingen pas een ritueel kunnen worden als ze hun directe nut kwijt zijn: zoals brood en wijn nuttigen (niet omdat we honger of dorst hebben), handen wassen voor de priester (maar niet omdat de handen smerig zijn), enzovoort.

Een al te praktische benadering van rituelen doet dus nogal afbreuk aan de diepte ervan. Nu zijn er nieuwe tendensen die rituelen wel degelijk belangrijk vinden. "Rituelen," zo zegt men, "helpen je om je gevoelens uit te drukken." Zo zou het huwelijksritueel, dat niet toevallig nogal in de verdrukking zit, toch belangrijk zijn omdat het de gevoelens van de beide geliefden voor elkaar uitdrukt.

Die nadruk op gevoelens is echt iets van de moderne tijd. Helpt het ook om op een nieuwe manier naar rituelen te kijken? Een beetje wel: de oude gedachte dat rituelen maar klakkeloos moeten worden uitgevoerd, los van wat je erbij voelt, wordt hiermee bijgesteld. En toch is hiermee niet de volle wijsheid van het ritueel onder woorden gebracht. Dat laat zich het beste illustreren aan rouwrituelen. Deze rituelen zijn in vrijwel alle culturen van groot belang, in het jodendom duren ze zelfs een hele week, met nog uitlopers naar dertig dagen en een jaar. Maar toch is de motivatie niet dat mensen hun gevoelens uitdrukken. Sterker nog: al voel je helemaal niets (want ook dat komt voor), dan nog moeten de rituelen worden uitgevoerd. Om er slechts enkele te noemen: het bedekken van de spiegel, op de grond zitten of op een krukje, een scheur in je kleren maken. Dit alles gedurende precies voorgeschreven perioden. Deze rituele handelingen mogen dan ook niet worden voortgezet als die periode voorbij is. Zo kan



Marcel Poorthuis is hoogleraar in de dialoog tussen de godsdiensten aan de Faculteit Katholieke Theologie van Tilburg University

een mens zowel beginnen met rouwen als er ook zonder schuldgevoel mee ophouden. Dat laatste is minstens zo belangrijk als het eerste! Maar welke dragende gedachte schuilt er achter rituelen? Niet dat ze functioneel, nuttig zijn: we voelen wel aan dat sommige rituelen zelfs iets van magie hebben.

Ik vond het antwoord in een populair boek van Nobelprijswinnaar Daniel Kahneman. In dat boek *Ons feilbare denken* (dat niet over religie gaat) legt hij uit, dat



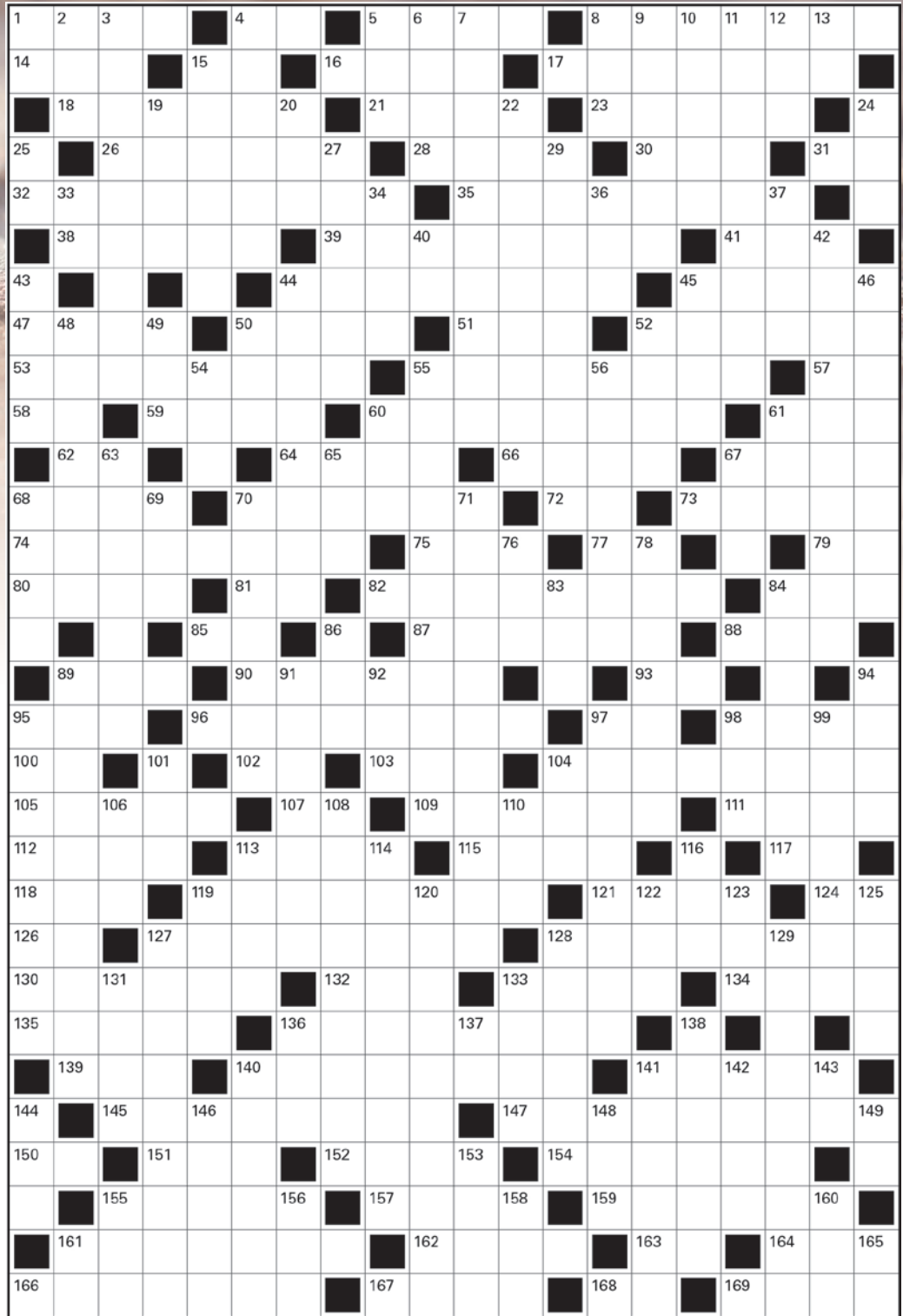
De wijsheid van rituelen

...een nieuwe Rituals, en zelfs twee keer zo groot als de vorige winkel, aldus de kop in de krant bij deze foto

onze hersenen bestaan uit twee vermogens, een bewust en een onbewust. Wij imiteren wat we bij anderen zien zonder dat we daartoe "bewust" besluiten. Het bekendste voorbeeld is gapen, dat werkt aanstekelijk! Het heeft te maken met spiegelneuronen. Welnu, dat mag u zelf nalezen! Maar zo is het ook met religieuze rituelen. Wij rouwen niet

op rituele wijze omdat we bedroefd zijn, maar we worden bedroefd omdat we de rituelen uitvoeren en zien dat anderen die uitvoeren!

Rituelen en sacramenten zijn dus niet alleen maar uitdrukking van gevoelens, maar werken 'uit zichzelf' en in de gemeenschap van mensen om ons heen. Daarom ook zien we vaak bij een huwelijksluiting dat, ook al hebben de geliefden alles rationeel doordacht, toch de ontroering en het besef van verbondenheid daar doorheen breekt. Inderdaad, alsof het ritueel en de mensen die hen omringen ze dan pas bewust maakt van welke stap ze zetten. Dat is de wijsheid van de religie: niet wij maken de rituelen, maar de rituelen maken ons. ■



Winnaars van deze zomer-puzzel ontvangen dit boekje als cadeautje! Zie pagina 17.

Oplossing:

139	81	51	54	44	69	104	133	106	149	32	162	93	98	166	160	21	10	129

Horizontaal

1 inspecteur (afk.) 4 bevel 5 schaatsenrijdersbond (afk.) 8 stapelgek 14 lage temperatuur 15 gij 16 hap 17 deel van een fiets 18 dringend 21 plezier 23 lichaamsweefsel tussen de botten 26 hoenderachtige vogel 28 groep spelers 30 voorloper van de euro 31 van de wind afgekeerde zijde 32 paramedicus 35 deel van een hijswerktuig 38 slijtage 39 eendagsvlieg 41 kleinste eenheid van informatie 44 bewijsgrond 45 begrip 47 vetpuistje 50 plaats in Indonesië 51 laatste gedeelte 52 vakantie-tocht per zeeschip 53 hoofddekseel 55 blessure 57 soortelijk gewicht (afk.) 58 Europese Unie 59 vreemde munt 60 het omlaag gaan 61 wortel (gewestelijk) 62 tasto solo (afk.) 64 opening in een netwerk 66 gevoel 67 van links naar rechts (afk.) 68 gehoorzaal 70 hertachtig dier 72 Denemarken 73 verkoop van boeken tegen afbraakprijzen 74 bordspel 75 Algemeen Nederlands Verbond (afk.) 77 reeds 79 papa 80 uitroep van schrik 81 Oude Testament (afk.) 82 computernetwerk 84 telwoord 85 neon 87 afmeting 88 haarversteviger 89 hartstochtelijk 90 tweezitsfiets 93 United Kingdom (afk.) 95 knoest in hout 96 monolinguaal 97 laagwater 98 overwinning 100 amplitudemodulatie 102 zangnoot 103 periode 104 toerist 105 hoofdsieraad 107 Mijne Heren (afk.) 109 weefsel 111 vogelverblijf 112 zeevis 113 wielervedstrijd 115 opgooi 117 elpee 118 gebogen been 119 bevordering 121 vis 124 frisdrank 126 mij 127 ijzerrijke bladgroente 128 kasplant 130 plaats in Syrië 132 niet lang geleden 133 vernielde auto 134 proef 135 oplaadbare batterij 136 delfstof 139 de heer (afk.) 140 paddenstoel 141 grondvlak 145 snijwerktuig 147 verfraaiing van gebruiksvoorwerpen 150 Zuid-Holland (afk.) 151 paragraaf (afk.) 152 delfstof 154 label 155 injectie-instrument 157 beschadiging aan een auto 159 naar 161 kabaal 162 vlijt 163 daar 164 explosievenopruimingsdienst (afk.) 166 deel van een winkel 167 bloedvat 168 Nieuwe Testament (afk.) 169 meteorologisch instituut (afk.).

Verticaal

1 persoonlijk voornaamwoord 2 uitroep 3 watersport-artikel 4 beschamend 5 wig 6 luizenei 7 achterbaks persoon 8 Grieks eiland 9 betreffende 10 dopheide 11 boom 12 voorzetsel 13 emeritus (afk.) 15 geluid 19 toegangspoort 20 onderzoeksinstituut 22 schaakterm 24 stadsdeel 25 uitroep van spijt 27 fakkel 29 tijdschrift 33 verbrandingsrest 34 miljoen (in samenstellingen) 36 wilde haver 37 zeer klein (voorvoegsel) 40 Vrije Universiteit 42 intermezzo 43 luchtig gebak 44 zelfwerkend toestel 45 oeververbinding 46 kledingstuk 48 het ontwerpen van maatkleiding 49 loofboom 50 zoen 52 kleine munt 54 mejuffrouw (afk.) 55 ontoeschietelijk 56 gewaagd 60 streling 61 plusminus (afk.) 63 schoeisel 65 periodieke autokeuring 67 behorend tot 68 koraaleiland 69 zware bijl 70 deel van een papiermolen 71 vreesaanjaging 76 boerenbezit 78 vrouwelijk roofdier 83 Rijksplanologische Dienst (afk.) 84 stekelhuidig dier 86 Woordenboek der Nederlandsche Taal 89 bloedverwant 91 bloem 92 aanwijzend voornaamwoord 94 verticaal (afk.) 95 sterrenbeeld 97 ruimte om te lezen 98 lust 99 geboefte 101 artikel (afk.) 104 vurig paard 106 afbeelding (afk.) 108 geestelijke stroming 110 dicht 113 drietal 114 tuin met bloemen 116 Marineluchtvaartdienst 119 per persoon per dag (afk.) 120 kampioenswedstrijd 122 woonschip 123 niet zonder 125 slag 127 boomvrucht 128 kwijtschelding van straf 129 telwoord 131 waar 133 zweem 136 gietvorm 137 deel van een mast 138 aankweker van vee 140 het tegengaan 141 blokje steenkoolgruis 142 tweegevecht 143 motorschip 144 te zijner tijd (afk.) 146 dierenwereld 148 Griekse letter 149 te weten (afk.) 153 rivier in Frankrijk 155 bevel 156 gelijke stand 158 Sociaal-Economische Raad 160 kleefstof 161 sint (afk.) 165 dat is (afk.).

Puzzel vorig nummer

Uit de vele goede inzendingen werden de volgende inzenders gekozen:

- dhr. J. Kaandorp (Schoorl)
- mevr. M.C. van der Aar (Overveen)
- mevr. A. Broerse (Assendelft)

1	S	C	2	H	3	IJ	4	F	5	R	E	6	M
	C		7	A	S	E	M					E	
8	H	9	S		10	L	I		11	N	E		
12	I	N	13	V	A	L	14	L	E	R			
15	M	A	A	N		16	P	O	P				
17	M	P		18	D	A		20	N	R			
	E		21	P	E	C	H		22			IJ	
23	L	E	E	R	H	U	I	S					

Stuur uw oplossing (met vermelding van uw naam en adres) vóór 15 september 2020 naar:
Redactie SamenKerk, Postbus 1053, 2001 BB Haarlem.
 Of mail naar:

samenkerk@bisdomhaarlem-amsterdam.nl

In Memoriam

Deken Ton Cassee (1944-2020)

Antonie Maria Cassee werd op 14 november 1944 geboren te Haarlem. Hij overleed op 30 maart 2020 in Heemskerk, op de leeftijd van 75 jaar. Ton Cassee werd op 7 augustus 1971 priester gewijd en was werkzaam als kapelaan in Hoorn (1971) en de H. Laurentius/Alkmaar (1972) en als pastoor van De Hoeksteen, ook te Alkmaar (1979-1998), en vanaf 1998 van de H. Laurentius en H. Maria in Heemskerk. Op 1 oktober 1999 werd hij deken van het dekenaat Haarlem-Beverwijk; in 2006 werd hij tevens deken van het dekenaten Purmerend en Zaanstreek, samengevoegd in het dekenaat van Haarlem. Op 14 november 2019 ging hij met emeritaat. Deken Cassee was jarenlang kanunnik van het kathedraal kapittel van het bisdom Haarlem-Amsterdam en bisschoppelijk commissaris binnen het regentencollege van het Sint Jacobs Godshuis te Haarlem. In 2019 werd hij benoemd tot erekanunnik.

Voor zijn verdiensten voor Kerk en samenleving ontving hij in 1996 de onderscheiding Ridder in de Orde van Oranje-Nassau en vanwege zijn inzet voor de Lourdesbedevaarten kreeg hij in 2000 in Lourdes de titel erekapelaan van Lourdes. Ton Cassee was vele jaren begeleidend priester van de Alkmaarse Lourdesbedevaart. Ook is hij voorzitter van bedevaartorganisatie VNB/Nationale bedevaarten geweest. Een bijzondere band had deken Cassee met Vietnam en met de Vietnamezen in Nederland. Vele jaren ging hij minstens eens per jaar dit mooie land bezoeken en de vele vrienden die hij daar had.

Met zijn bekende uitspraak, een Vietnamese wijsheid, 'het gaat zoals het gaat', was Ton Cassee in hart en nieren priester met een groot pastoraal hart. Dat probeerde hij ook als bestuurder uit te dragen door in soms moeilijke situaties of discussies een middenweg te vinden. Daarmee heeft hij als pastoor en deken een natuurlijk gezag opgebouwd en was hij geliefd.

Cassee is priester geworden in een moeilijke tijd voor de Kerk waarin het priesterschap niet vanzelfsprekend meer was. Die jaren waren voor hem niet makkelijk, maar zijn opgeruimde geest, zijn rotsvaste geloof en zijn grote vertrouwen in de voorspraak van Maria maakten dat hij het vol kon houden. Deken Cassee was daarbij een man bij wie warme belangstelling voor mensen harmonieus samenging met trouw aan Christus en zijn Kerk. Hij was daarnaast een levensgenieter die met humor en een kwinkslag, en een sigaartje op z'n tijd, goed wist te ontspannen. Hartelijk voor bisschoppen, priestercollega's



Foto: Ramon Mangold

Deken Ton Cassee (geheel rechts) in de Friezenkerk in Rome tijdens de bisdomreis in het Heilig Jaar 2016

en parochianen, heeft hij bijgedragen aan een goed klimaat binnen de Kerk van Haarlem-Amsterdam, waarin priesterkandidaten en pasgewijde neomisten, die aan zijn zorgen werden toevertrouwd, door hem op het pastorale werk werden voorbereid.

Deken Cassee is op 4 april begraven op de R.K. begraafplaats H. Laurentius in Heemskerk. Hij had nog één wens uitgesproken, namelijk dat allen die zijn graf bezoeken daar voor hem een Wees gegroet bidden. Dit laatste zal zeker en veelvuldig gebeuren. Moge hij rusten in de vrede van zijn Heer. ■

Alleen **samen** houden we het coronavirus onder controle



Handen
wassen / gel
gebruiken



1,5 meter
afstand
houden



Klachten
(koorts/niezen/
verkoudheid)?
Blijf thuis



Géén handen
geven



Check of
reserveren
vooraf
nodig is



Volg
aanwijzingen
op (aantal
aanwezigen/
looproutes/
plaatsen)

OMZIEN
NAAR ELKAAR
WE DOEN HET
SAMEN

Extra
Actie 
Kerkbalans

**GEEF NU
VOOR
JE EIGEN
KERK**

